HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a treia)

30 noiembrie 2009 *

În cauzele conexate T-427/04 și T-17/05,

Republica Franceză, reprezentată inițial de domnii G. de Bergues, R. Abraham și de doamna S. Ramet, ulterior de domnul M. de Bergues, de doamnele S. Ramet și E. Belliard și în cele din urmă de domnul G. de Bergues și de doamnele E. Belliard și A.-L. Vendrolini, în calitate de agenți,

reclamantă în cauza T-427/04,

France Télécom SA, cu sediul în Paris (Franța), reprezentată inițial de A. Gosset-Grainville și L. Godfroid și ulterior de L. Godfroid, S. Hautbourg și M. van der Woude, avocați,

reclamantă în cauza T-17/05,

* Limba de procedură: franceza.

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnii J. Buendía Sierra și C. Giolito, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei 2005/709/CE a Comisiei din 2 august 2004 privind ajutorul de stat pus în aplicare de Franța în favoarea France Télécom (JO 2005, L 269, p. 30),

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ
AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a treia),

compus din domnul J. Azizi, președinte, doamna E. Cremona și domnul S. Frimodt Nielsen (raportor), judecători,

grefier: doamna C. Kristensen, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 18 noiembrie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

Cadrul juridic

1. *Norme aplicabile ajutoarelor de stat*

1 Potrivit articolului 87 alineatul (1) CE, cu excepția derogărilor prevăzute de Tratatul CE, sunt incompatibile cu piața comună ajutoarele acordate de state sau prin intermediul resurselor de stat, sub orice formă, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producerii anumitor bunuri, în măsura în care acestea afectează schimburile comerciale dintre statele membre.

2 Articolul 88 alineatul (2) CE prevede că, în cazul în care, după ce părților în cauză li s-a solicitat să își prezinte observațiile, Comisia Comunităților Europene constată că ajutorul acordat de un stat sau prin intermediul resurselor de stat nu este compatibil cu piața comună în conformitate cu articolul 87 CE sau că acest ajutor este utilizat în mod abuziv, aceasta hotărăște desființarea sau modificarea ajutorului de către statul în cauză în termenul pe care aceasta îl stabilește.

3 Articolul 88 alineatul (3) CE prevede:

„Comisia este informată în timp util pentru a-și prezenta observațiile cu privire la proiectele care urmăresc să instituie sau să modifice ajutoarele. În cazul în care apreciază că un proiect nu este compatibil cu piața comună în conformitate cu dispozițiile articolului 87 [CE], Comisia inițiază fără întârziere procedura prevăzută la alineatul precedent. Înainte de pronunțarea unei decizii finale, statul membru în cauză nu poate pune în aplicare măsurile preconizate."

4 În temeiul dispozițiilor articolului 94 din Tratatul CE (devenit articolul 89 CE), Consiliul a adoptat Regulamentul (CE) nr. 659/1999 din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88 CE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41).

5 Articolul 1 din Regulamentul nr. 659/1999 prevede următoarele definiții:

„În sensul prezentului regulament:

(a) «ajutor» înseamnă orice măsură care îndeplinește toate criteriile prevăzute la articolul [87] alineatul (1) [CE];

(b) «ajutor existent» înseamnă:

[…]

(iv) ajutorul considerat ajutor existent în temeiul articolului 15;

[…]

(c) «ajutor nou» înseamnă orice ajutor, respectiv orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent […]

(d) «schemă de ajutor» înseamnă orice act în baza căruia, fără a fi necesare măsuri suplimentare de punere în aplicare, pot fi acordate alocări individuale de ajutor întreprinderilor definite în mod general și abstract, precum și orice act în baza căruia ajutorul, care nu este legat de un anumit proiect, poate fi acordat uneia sau mai multor întreprinderi pentru o perioadă de timp nedeterminată și/sau într-un cuantum nedeterminat;

(e) «ajutor individual» înseamnă orice ajutor de stat care nu este acordat în baza unei scheme de ajutor de stat sau este acordat în baza unei scheme, dar trebuie notificat în mod individual;

(f) «ajutor ilegal» înseamnă un ajutor de stat nou, pus în aplicare cu încălcarea condițiilor prevăzute la articolul [88] alineatul (3) [CE];

[…]

(h) «persoană interesată» înseamnă orice stat membru și orice persoană, întreprindere sau asociație de întreprinderi ale căror interese pot fi afectate de acordarea unui ajutor, în special beneficiarul ajutorului, întreprinderile concurente și asociațiile profesionale."

6 Din articolul 7 alineatul (5) din Regulamentul nr. 659/1999, aplicabil, în temeiul articolului 13 alineatul (1) din același regulament, ajutoarelor ilegale, rezultă că o „decizie negativă" constată incompatibilitatea unui astfel de ajutor cu piața comună și împiedică punerea în aplicare a acestuia.

7 Articolul 14 din Regulamentul nr. 659/1999, referitor la recuperarea ajutoarelor ilegale, prevede următoarele:

„(1) Atunci când adoptă decizii negative în cazuri de ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar (denumită în continuare «decizie de recuperare»). Comisia nu solicită recuperarea ajutorului în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general de drept comunitar.

(2) Ajutorul care urmează să fie recuperat în temeiul unei decizii de recuperare include dobânda calculată pe baza unei rate adecvate, fixate de Comisie. Dobânda se datorează de la data la care ajutorul ilegal a fost pus la dispoziția beneficiarului până la data recuperării sale.

(3) Fără a aduce atingere unui ordin emis de Curtea de Justiție a Comunităților Europene în temeiul articolului [242 CE], recuperarea se efectuează fără întârziere și în conformitate cu procedurile legislației naționale a statului membru în cauză, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei. În acest scop și în eventualitatea unei proceduri derulate în fața instanțelor naționale, statele membre în cauză parcurg toate etapele necesare permise de legislațiile naționale respective, inclusiv măsuri provizorii, fără a aduce atingere dreptului comunitar."

8 Necesitatea de a stabili un termen de prescripție după împlinirea căruia ajutoarele ilegale să nu mai poată face obiectul unei recuperări este prevăzută în considerentul (14) al Regulamentului nr. 659/1999, care prevede: „întrucât, din considerente de certitudine juridică, trebuie să se stabilească, în ceea ce privește ajutorul ilegal, un termen de prescripție de 10 ani, după expirarea căruia recuperarea ajutorului să nu mai poată fi dispusă".

9 Regulile privind termenul de prescripție și consecințele împlinirii acestui termen sunt prevăzute la articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999:

„(1) Prerogativele Comisiei de recuperare a ajutorului sunt supuse unui termen de prescripție de 10 ani.

(2) Termenul de prescripție începe să curgă din ziua în care ajutorul ilegal este acordat beneficiarului fie ca ajutor individual, fie ca ajutor în cadrul unei scheme de ajutor. Orice măsură adoptată de către Comisie sau, la solicitarea acesteia, de către un stat membru, cu privire la ajutorul ilegal, întrerupe termenul de prescripție. După fiecare întrerupere, începe să curgă un nou termen de prescripție. Termenul de prescripție se suspendă atâta timp cât decizia Comisiei face obiectul unei proceduri în curs de desfășurare în fața Curții de Justiție a Comunităților Europene.

(3) Orice ajutor pentru care termenul de prescripție a expirat este considerat ajutor existent.”

2. *Norme privind adoptarea deciziilor Comisiei*

10 Articolul 219 CE stabilește regulile privind adoptarea deciziilor de către Comisie. Acesta prevede următoarele:

„Hotărârile Comisiei sunt valabil adoptate cu majoritatea numărului de membri prevăzut la articolul 213 [CE].

Comisia se poate întruni în mod valabil numai în prezența numărului de membri stabilit de regulamentul său de procedură.”

11 Articolul 1 din Regulamentul de procedură al Comisiei (JO 2000, L 308, p. 26, Ediție specială, 01/vol. 2, p. 216), aplicabil în speță, are următorul cuprins:

„Comisia acționează în calitate de colegiu în conformitate cu dispozițiile prezentului regulament și potrivit orientărilor politice definite de președintele său.”

12 Articolul 4 din Regulamentul de procedură al Comisiei prevede următoarele:

„Deciziile Comisiei se iau:

(a) în ședință

sau […]

(c) prin procedură de abilitare în conformitate cu dispozițiile articolului 13 […]”

13 Articolul 13 al doilea paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei prevede următoarele:

„Comisia poate […] însărcina unul sau mai mulți dintre membrii săi, cu acordul președintelui, să adopte textul definitiv al unui act sau al unei propuneri ce trebuie înaintată celorlalte instituții, al cărui conținut îl definește în cursul deliberărilor sale.”

Situația de fapt

1. *Crearea France Télécom*

14 Reclamanta, France Télécom SA, este o societate pe acțiuni de drept francez care are ca obiect de activitate în special asigurarea oricăror servicii de comunicații electronice în relațiile interne și externe, asigurarea misiunilor care intră în serviciul public și, în special, furnizarea, dacă este cazul, a serviciului public universal de telecomunicații și a serviciilor obligatorii, crearea, dezvoltarea și exploatarea oricărei rețele de comunicații electronice deschise publicului, precum și crearea și exploatarea oricărei rețele de distribuție a serviciilor de radiodifuziune sonoră, de televiziune sau multimedia.

15 Până în anul 1990, activitățile desfășurate de France Télécom erau de competența unei direcții a Ministerului Poștei și Telecomunicațiilor francez (ministère des Postes et Télécommunications) (PTT). France Télécom a fost creată, sub forma unei persoane juridice de drept public *sui generis*, începând cu 1 ianuarie 1991, prin Legea 90-568 din 2 iulie 1990 privind organizarea serviciului public de poștă și telecomunicații (JORF din 8 iulie 1990, p. 8069). În temeiul Legii 96-660 din 26 iulie 1996 privind întreprinderea națională France Télécom (JORF din 27 iulie 1996, p. 11398), începând cu 31 decembrie 1998, France Télécom a fost transformată în întreprindere națională în care statul deținea, la data faptelor aflate la originea prezentului litigiu, direct sau indirect, peste jumătate din capitalul social. France Télécom era astfel reglementată de Legea 90-568 și, pe de altă parte, supusă, în măsura în care nu era contrară legii menționate, legislației aplicabile societăților pe acțiuni.

2. *Supunerea France Télécom la plata taxei profesionale*

Regimul general al taxei profesionale

16 Taxa profesională este un impozit local ale cărui reguli sunt stabilite prin lege și codificate în Codul general al impozitelor (code général des impôts).

17 Potrivit articolului 1447-I și articolului 1478-I din Codul general al impozitelor, taxa profesională este datorată în fiecare an de persoanele fizice sau juridice care desfășoară în mod obișnuit o activitate profesională independentă la 1 ianuarie.

18 În temeiul articolului 1448 din același cod, taxa profesională se stabilește în funcție de capacitatea contributivă a persoanelor impozabile, apreciată în funcție de criterii economice și în funcție de importanța activităților desfășurate de acestea pe teritoriul colectivității beneficiare.

19 Rezultă că taxa profesională este un impozit a cărui bază impozabilă nu este reprezentată de beneficiul realizat din activitatea întreprinderii, ci, la data faptelor aflate la originea prezentului litigiu, de o fracțiune din valoarea factorilor de producție – capital și muncă – utilizați de persoana impozabilă în fiecare comună în care se stabilește impozitul.

20 Astfel, potrivit articolului 1467 alineatul 1 din același cod, în redactarea în vigoare pentru impozitele stabilite pentru anii 1994-2002, în cazul persoanelor juridice supuse la plata impozitului pe profit, baza impozabilă a taxei profesionale includea, pe de o parte, valoarea locativă a imobilizărilor corporale pe care persoana impozabilă le

avusese la dispoziție pentru desfășurarea activității sale profesionale în perioada de referință și, pe de altă parte, o fracțiune din salariile plătite în perioada de referință.

21 Conform articolului 1467 A din Codul general al impozitelor, perioada de referință menționată la punctul 20 de mai sus este penultimul an care precedă anul impozitării, atunci când exercițiul coincide cu anul calendaristic, sau, dacă exercițiul nu coincide cu anul calendaristic, exercițiul încheiat în cursul penultimului an care precedă anul impozitării.

22 Articolul 1473 din Codul general al impozitelor precizează că taxa profesională se stabilește în fiecare comună în care persoana impozabilă dispune de localuri sau de terenuri, în funcție de valoarea locativă a bunurilor situate sau stabilite pe teritoriul acesteia și de salariile plătite personalului.

23 Bazele impozabile trebuie declarate de persoana impozabilă în temeiul articolului 1477 din Codul general al impozitelor.

24 Cotele aplicate bazelor impozabile se votează în fiecare an de adunările deliberatoare ale colectivităților beneficiare ale impozitului – și anume, în principal, consiliile municipale, consiliile generale și consiliile regionale – în condițiile prevăzute la articolele 1636 B sexies și următoarele din Codul general al impozitelor.

Norme aplicabile France Télécom

Principiul supunerii la plata impozitelor de drept comun

25 Legea 90-568, din care rezultă crearea France Télécom (a se vedea punctul 15 de mai sus) și cea a La Poste, cuprinde, în capitolul IV, dispoziții speciale în materie de fiscalitate.

26 Articolul 18 din legea menționată prevede că, sub rezerva excepțiilor prevăzute la articolele 19 și 21, France Télécom este supusă la plata impozitelor și a taxelor în condițiile prevăzute la articolul 1654 din Codul general al impozitelor. Această dispoziție are ca efect supunerea France Télécom, în principiu, în condițiile dreptului comun, la plata impozitelor și a taxelor de orice natură la care ar fi supuse întreprinderi private care efectuează aceleași operațiuni.

Taxă forfetară

27 Articolul 19 prevede o primă derogare, temporară, de la acest principiu. Astfel, în temeiul acestei dispoziții, până la 1 ianuarie 1994, France Télécom trebuia să nu fie supusă decât la plata taxelor și a impozitelor efectiv suportate de stat. În consecință, France Télécom nu datora, printre altele, nici impozitul pe profit, nici impozite locale, printre care și taxa profesională. În contrapartidă, pentru anii 1991-1993, France Télécom trebuia să plătească o contribuție stabilită anual prin legea bugetului, în limita unui cuantum a cărui bază, înainte de actualizare, era egală cu soldul rezultat din bugetul anexă al telecomunicațiilor pentru anul 1989 (denumită în continuare „taxă forfetară").

Regim special de impozitare

28 Articolul 21 din Legea 90-568 privea regimul aplicabil France Télécom și La Poste în materie de impozite locale, începând cu anul 1994.

29 Din dispozițiile articolului 21 punctul I din Legea 90-568 rezulta că, începând din 1994, prin derogare de la articolul 1473 din Codul general al impozitelor (a se vedea punctul 22 de mai sus), France Télécom era supusă la plata impozitului la locul sediului său principal.

30 Impozitul, a cărui bază de calcul respecta, pentru calcularea bazelor de impozitare, regulile generale prevăzute în Codul general al impozitelor (articolul 21 punctul I 2), se stabilea prin aplicarea unei cote medii ponderate naționale rezultate din cotele votate pentru anul anterior de ansamblul colectivităților locale (articolul 21 punctul I 4).

31 France Télécom era supusă, în plus, unei cote de 1,9 % în loc de 8 % pentru cheltuieli de gestiune, și anume o sumă suplimentară prelevată de stat pentru compensarea sarcinilor ocazionate pentru serviciile fiscale de activitățile de calculare a obligațiilor fiscale și de colectare a taxei profesionale în favoarea colectivităților locale.

32 Produsul impozitului trebuia vărsat statului sau, pentru fracția ce depășea contribuția achitată pentru anul 1994, ajustată în fiecare an în funcție de variația indicelui prețurilor de consum, Fondului național de repartizare a taxei profesionale (articolul 21 punctul I 6).

33 Aceste modalități speciale de impozitare referitoare la taxa profesională (denumite în continuare „regimul special de impozitare") erau codificate la articolul 1635 sexies din Codul general al impozitelor. Regimul special de impozitare nu prevedea o dată de încetare a aplicării sale.

34 Cu toate acestea, în ceea ce privește France Télécom, articolul 29 din Legea 2002-1575 din 30 decembrie 2002 privind Legea bugetului pentru anul 2003 a pus capăt regimului special de impozitare începând cu impozitele stabilite pentru anul 2003.

3. *Procedura administrativă*

35 La 13 martie 2001, Asociația colectivităților teritoriale pentru revenirea taxei profesionale a France Télécom și a La Poste în dreptul comun a sesizat Comisia cu o plângere potrivit căreia regimul special de impozitare constituia un ajutor de stat incompatibil cu piața comună. Reclamanta invoca, în special, pierderea de venituri pe care o determina, pentru anumite comune, aplicarea unei cote medii ponderate naționale.

36 În urma acestei plângeri, la 28 iunie 2001, Comisia a decis deschiderea procedurii preliminare de investigare a regimului special de impozitare și a adresat Republicii Franceze o solicitare de informații în acest sens.

37 Prin scrisoarea din 26 septembrie 2001, Republica Franceză a răspuns acestei solicitări de informații, arătând că regimul special de impozitare nu constituia un ajutor de stat, întrucât nu oferea niciun avantaj întreprinderii France Télécom și nu determina nicio pierdere de resurse pentru stat.

38 La 30 ianuarie 2003, Comisia a adoptat o decizie de deschidere a procedurii oficiale de investigare prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE, în special cu privire la scutirea de taxa profesională de care France Télécom beneficiase între 1991 și 1993 și la regimul special de impozitare (denumită în continuare „decizia de deschidere"). Decizia de deschidere a fost notificată Republicii Franceze prin scrisoarea din 31 ianuarie 2003. La cererea autorităților franceze, Comisia a notificat, la 7 martie 2003, o versiune corectată a acestei decizii. În decizia de deschidere, Comisia evalua avantajul oferit întreprinderii

France Télécom la aproximativ 1 miliard de franci francezi (FRF) pe an începând cu anul 1994 [considerentele (73) și (74)]. Decizia de deschidere a fost publicată la 12 martie 2003 (JO C 57, p. 5).

39 La 4 aprilie 2003, apoi la 15 mai 2003, Republica Franceză a prezentat observații cu privire la decizia de deschidere. Autoritățile franceze contestau în special evaluarea cuantumului ajutorului și invocau faptul că regimul fiscal specific întreprinderii France Télécom trebuia apreciat în ansamblul său și, prin urmare, că analiza Comisiei trebuia să țină seama de taxa forfetară la care a fost supusă France Télécom pentru anii 1991-1993. Republica Franceză aprecia, în plus, că, în ansamblul său, regimul de impozitare a France Télécom nu constituia o scutire fiscală, ci o impozitare organizată potrivit unor modalități specifice, care nu aveau legătură cu problematica ajutoarelor de stat. În această scrisoare, autoritățile franceze prezentau și o primă simulare (denumită în continuare „estimarea din 15 mai 2003"), întemeiată pe aproximări statistice, din care reieșea că France Télécom făcuse obiectul unei supraimpozitări de cel puțin 1,4 miliarde de euro, sumă neactualizată, în perioada 1991-2002.

40 În urma deciziei de deschidere, între 21 martie și 30 aprilie 2003, Comisia a primit observații din partea a 11 persoane interesate. France Télécom, în schimb, nu a prezentat observații scrise în această etapă. Aceste observații au fost comunicate Republicii Franceze prin scrisoarea din 16 mai 2003. Autoritățile franceze au prezentat comentarii cu privire la aceste observații prin scrisorile din 30 iunie și din 29 iulie 2003.

41 În continuare, Comisia a primit noi informații din partea unor persoane interesate. Aceasta a solicitat Republicii Franceze lămuriri suplimentare prin scrisoarea din 11 septembrie 2003. Autoritățile franceze au răspuns acestei solicitări prin scrisoarea din 20 octombrie 2003. O nouă solicitare de informații a fost adresată Republicii Franceze prin scrisoarea din 11 noiembrie 2003, la care aceasta a răspuns prin scrisoarea din 4 decembrie 2003. Comisia a prezentat o nouă solicitare de informații prin scrisoarea din 12 ianuarie 2004.

42 La 22 ianuarie 2004, a fost organizată o reuniune între reprezentanții Comisiei, cei ai Republicii Franceze și cei ai France Télécom.

43 Prin scrisoarea din 26 ianuarie 2004, Republica Franceză a comunicat Comisiei cuantumul real al contribuției de taxă profesională la care France Télécom fusese supusă pentru anul 2003. Acest cuantum se dovedea inferior evaluărilor în temeiul cărora fusese calculată estimarea din 15 mai 2003.

44 Prin scrisoarea din 2 februarie 2004, Comisia a adresat o nouă solicitare de informații Republicii Franceze, care a răspuns prin scrisoarea din 16 februarie 2004.

45 Persoane interesate au prezentat noi observații între 19 martie și 26 mai 2004. Acestea au fost comunicate Republici Franceze la 3 mai și la 14 iunie 2004.

46 La 1 iunie 2004, Comisia a adresat Republici Franceze o solicitare de informații cu privire la eventualele impozite, altele decât taxa profesională și impozitul pe profit, de care France Télécom ar fi fost scutită pentru anii 1991-1993.

47 La 16 iunie 2004, cu ocazia unei reuniuni cu reprezentanții Comisiei și cu cei ai France Télécom, reprezentanții Republicii Franceze au prezentat răspunsuri preliminare la întrebarea adresată prin scrisoarea din 1 iunie 2004.

48 France Télécom a prezentat observații la 22 iunie 2004.

49 La 23 iunie 2004, a fost organizată o reuniune între reprezentanții Comisiei, cei ai Republicii Franceze și cei ai France Télécom.

50 France Télécom a prezentat noi observații scrise la 30 iunie și la 2 iulie 2004.

51 Prin faxul din 5 iulie 2004, Republica Franceză, insistând asupra caracterului aproximativ al evaluărilor sale, a prezentat o nouă simulare a consecințelor financiare ale aplicării regimului de impozitare a France Télécom cu taxa profesională între 1991 și 2002 (denumită în continuare „estimarea din 5 iulie 2004"). Această nouă evaluare, calculată pe baza contribuției de taxă profesională la care France Télécom fusese efectiv supusă pentru anul 2003, arăta că, în acea perioadă, France Télécom făcuse obiectul unei supraimpozitări de peste 1,7 miliarde de euro, sumă neactualizată.

52 La 13, 15, 16 și 19 iulie 2004, Republica Franceză a transmis două note explicative și informații suplimentare în special cu privire la metoda utilizată pentru realizarea estimării din 5 iulie 2004.

4. *Decizia atacată*

53 La 19 și 20 iulie 2004, cu ocazia celei de a 1667-a ședințe, colegiul membrilor Comisiei a aprobat un proiect de decizie prin care se constata că France Télécom beneficiase de un ajutor de stat ca urmare a unui regim special de impozitare în perioada 1994-2002 (denumit în continuare „ajutorul în cauză") și a abilitat membrul însărcinat cu concurența să adopte, în acord cu președintele, versiunea definitivă a deciziei în limba franceză, versiune autentică, după „revizuirea juridico-lingvistică".

54 La 2 august 2004, Comisia a adoptat Decizia C (2004) 3061 final privind ajutorul de stat pus în aplicare de Franța în favoarea France Télécom (denumită în continuare „decizia atacată”). Aceasta a fost notificată Republicii Franceze la 3 august 2004. Versiunea deciziei atacate care a fost notificată Republicii Franceze prezenta, în raport cu versiunea aprobată de colegiul membrilor Comisiei din 20 iulie precedent, anumite diferențe.

55 La 8 septembrie 2004, France Télécom a solicitat Comisiei să îi comunice proiectul deciziei atacate aprobat de colegiul membrilor Comisiei și versiunea deciziei atacate transmisă Republicii Franceze.

56 Prin scrisoarea din 14 septembrie 2004, serviciile Secretariatului General al Comisiei au confirmat primirea acestei cereri și au informat France Télécom că în 15 zile lucrătoare îi va fi comunicat un răspuns, conform Regulamentului (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

57 La 28 octombrie 2004, în lipsa unui răspuns din partea Comisiei, France Télécom a prezentat o cerere de confirmare în temeiul articolului 7 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1049/2001.

58 Documentele solicitate au fost comunicate France Télécom la 11 noiembrie 2004.

59 La 19 ianuarie 2005, Comisia a notificat Republicii Franceze o rectificare prin care a revenit la textul aprobat la 19 și 20 iulie 2004.

60 Versiunea corectată a deciziei atacate a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* la 14 octombrie 2005 cu numărul 2005/709/CE (JO 2005, L 269, p. 30).

61 În decizia atacată, Comisia a considerat mai întâi că taxa forfetară prevăzută la articolul 19 din Legea 90-568 pentru perioada 1991-1993 se substituia taxei profesionale datorate în mod normal pentru anii respectivi. Prin urmare, scutirea de la plata taxei profesionale pentru această perioadă nu ar constitui un ajutor de stat [considerentele (22)-(33) și (53)].

62 În schimb, Comisia a apreciat că regimul special de impozitare aplicabil între 1994 și 2002 instituia un ajutor de stat care consta în diferența dintre impozitul pe care France Télécom ar fi trebuit să îl suporte în condițiile dreptului comun și cuantumul contribuțiilor de taxă profesională efectiv aplicate acesteia (denumită în continuare „diferența de impozitare"). Acest ajutor nou, pus în aplicare ilegal, cu încălcarea articolului 88 alineatul (3) CE, ar fi, în plus, incompatibil cu piața comună. Prin urmare, acest ajutor ar fi trebuit să facă obiectul unei recuperări [considerentele (34)-(53) ale deciziei atacate].

63 Pentru a califica regimul special de impozitare ca ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, raționamentul Comisiei a fost următorul.

64 În primul rând, Comisia a enunțat rațiunile pentru care considera că argumentul autorităților franceze potrivit căruia avantajul constatat în perioada 1994-2002 era mai mult decât compensat prin cuantumul taxei forfetare la care fusese supusă France Télécom în perioada 1991-1993 trebuia să fie înlăturat [considerentele (35)-(41) ale deciziei atacate].

65 Mai întâi, Comisia a arătat că Legea 90-568 instituise două regimuri de impozitare succesive și distincte: un regim de scutire, aplicabil din 1991 până în 1993, în care o taxă forfetară a înlocuit impozitele de drept comun, printre care și taxa profesională, pe de o parte, și un regim derogatoriu, care a condus la o impozitare insuficientă în materie de taxă profesională, aplicabil, la origine, începând cu 1994 și căruia i s-a pus capăt prin impozitarea stabilită pentru anul 2003, pe de altă parte [considerentele (36) și (38) ale deciziei atacate].

66 În continuare, în considerentul (37) al deciziei atacate, Comisia a arătat că, potrivit jurisprudenței, un ajutor acordat unei întreprinderi nu putea fi compensat printr-o sarcină specifică impusă acelei întreprinderi (Hotărârea Curții din 2 iulie 1974, Italia/Comisia, 173/73, Rec., p. 709).

67 În consecință, Comisia a apreciat că nu putea admite compensarea diferenței de impozit de care beneficiase France Télécom din 1994 până în 2002 cu taxa forfetară achitată între 1991 și 1993, care nu era legată de taxa profesională nici în mod expres prin Legea 90-568, nici prin modalitățile sale de calcul [considerentul (38) al deciziei atacate].

68 În plus, Comisia a considerat că taxa forfetară în cauză se aseamănă mai degrabă cu plata unei participări la rezultate proprietarului capitalului decât cu un impozit. În aceste condiții, Comisia nu ar putea decât cu titlu excepțional să admită că această taxă ar compensa scutirea totală de la plata taxei profesionale de care beneficiase France Télécom din 1991 până în 1993. O aplicare normală a dreptului ar fi putut conduce, în schimb, la aprecierea că această scutire ar constitui un ajutor de stat, al cărui cuantum ar fi trebuit adăugat celui al diferenței de impozit de care France Télécom a beneficiat începând cu anul 1994 în temeiul unui regim special de impozitare [considerentele (38) și (39) ale deciziei atacate].

69 În sfârșit, Comisia a apreciat că raționamentul potrivit căruia era necesar să se facă o compensare între plățile efectuate de France Télécom către stat între 1991 și 1993 și taxarea mai redusă de care France Télécom beneficiase începând cu 1994 ar presupune

recalificarea ca fiind credit fiscal a excedentului, în raport cu dreptul comun, de impozit pe care France Télécom a trebuit să îl plătească între 1991 și 1993, ceea ce nu rezultă din Legea 90-568. Această justificare teoretică a posteriori nu ar corespunde nici aplicării normale a dreptului fiscal francez, ci ar avea ca scop numai evitarea recuperării ajutorului de stat acordat întreprinderii France Télécom [considerentul (40) al deciziei atacate].

70 În al doilea rând, Comisia a apreciat că diferența de impozit reprezenta un avantaj pentru France Télécom, acordat prin intermediul unor resurse care ar fi trebuit să ajungă la bugetul de stat, și constituia, prin urmare, un ajutor de stat [considerentul (42) al deciziei atacate].

71 În al treilea rând, în considerentele (43) și (44) ale deciziei atacate, Comisia a arătat că nu putea, în etapa deciziei prin care se constată existența unui ajutor de stat, să ia în considerare argumentul Republicii Franceze potrivit căruia trebuia să se țină seama de reducerea bazei impozitului pe profit pe care ar fi determinat-o plata unor sume mai mari cu titlu de taxă profesională pentru a determina avantajul net de care a beneficiat France Télécom (Hotărârea Tribunalului din 8 iunie 1995, Siemens/Comisia, T-459/93, Rec., p. II-1675).

72 În al patrulea rând, Comisia, înlăturând argumentele prezentate de Republica Franceză potrivit cărora ajutorul în cauză nu putea fi recuperat din cauza aplicării normelor de prescripție prevăzute la articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999, a considerat că ajutorul în cauză era un ajutor nou, iar nu un ajutor existent [considerentul (45) al deciziei atacate].

73 Mai întâi, Comisia a arătat că împlinirea termenului de prescripție prevăzut la articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 nu avea ca efect transformarea unui ajutor nou într-un ajutor existent, ci numai împiedicarea Comisiei de a dispune recuperarea ajutoarelor acordate cu mai mult de 10 ani înainte de data împlinirii termenului de prescripție [considerentele (46)-(48) ale deciziei atacate].

74 Apoi, Comisia a arătat că Legea 90-568 instituise o schemă de ajutor și că eventuala prescripție nu poate privi decât ajutoarele acordate în cadrul acestei scheme, iar nu schema însăși. Punctul de pornire al termenului ar fi, așadar, ziua în care fiecare ajutor a fost efectiv acordat întreprinderii France Télécom, cu alte cuvinte, fiecare an, la data la care era datorată taxa profesională [considerentul (49) al deciziei atacate].

75 În sfârșit, Comisia a adăugat că termenul de prescripție fusese întrerupt prin solicitarea de informații adresată Republicii Franceze la 28 iunie 2001 [considerentul (50) al deciziei atacate].

76 În consecință, Comisia a concluzionat că, întrucât primul ajutor identificat a fost acordat pentru anul 1994, respectiv cu mai puțin de 10 ani anterior datei de 28 iunie 2001, ajutorul în cauză trebuia recuperat integral [considerentul (51) al deciziei atacate].

77 În al cincilea rând, Comisia a arătat că autoritățile franceze nu invocaseră niciun argument precis pentru a stabili compatibilitatea ajutorului în cauză cu piața comună și că nu identifica niciun temei juridic pentru care acest ajutor ar putea fi declarat compatibil cu piața comună [considerentul (52) al deciziei atacate].

78 Prin urmare, în considerentul (53) al deciziei atacate, Comisia a concluzionat că, în primul rând, regimul de taxă profesională aplicabil France Télécom în perioada 1991-1993 nu constituia un ajutor de stat și că, în al doilea rând, diferența de impozit de care beneficiase France Télécom în perioada 1994-2002, ca urmare a regimului special de impozitare, constituia un ajutor de stat incompatibil cu piața comună și pus în aplicare ilegal, care trebuia, prin urmare, să fie recuperat.

79 Cu toate acestea, cuantumul exact care trebuia recuperat nu ar fi putut fi determinat din cauza informațiilor contradictorii prezentate de autoritățile franceze pe parcursul procedurii administrative. Comisia aprecia că ajutorul care trebuia recuperat reprezenta o sumă – fără dobânzi – cuprinsă între 798 de milioane de euro și 1,14 miliarde de euro [considerentele (54)-(59) ale deciziei atacate].

80 În considerentul (54) al deciziei atacate, Comisia a făcut trimitere la un raport prezentat Parlamentului Francez de Direcția generală a impozitelor în noiembrie 2001, potrivit căruia „normalizarea imediată a condițiilor de impozitare a France Télécom în ceea ce privește taxa profesională ar determina, în condițiile unei cote neschimbate, costuri suplimentare cu impozitele de aproape 198 de milioane de euro pentru întreprindere".

81 Pe de altă parte, Comisia s-a sprijinit pe estimarea din 15 mai 2003, ale cărei rezultate sunt prezentate sub forma unui tabel în considerentul (54) al deciziei atacate. Potrivit datelor comunicate de Republica Franceză, impozitarea teoretică cumulată a France Télécom potrivit dreptului comun, pentru anii 1994-2002, ar fi fost de 8,362 miliarde de euro. Impozitarea efectivă cumulată la care a fost supusă întreprinderea pentru aceiași ani conform regimului special de impozitare ar fi de 7,222 miliarde de euro. Diferența de impozit de care ar fi beneficiat France Télécom în perioada 1994-2002 ar fi, așadar, de 1,14 miliarde de euro.

82 Comisia a arătat în plus că, prin scrisoarea din 29 ianuarie 2004, autoritățile franceze îi comunicaseră cuantumul impozitului aplicat France Télécom, potrivit dreptului comun, pentru anul 2003 (773 de milioane de euro) și confirmaseră temeinicia estimării din 15 mai 2003 [considerentul (55) al deciziei atacate]. Fiabilitatea acestor date nu ar fi fost contestată de autoritățile franceze decât cu ocazia reuniunilor care au avut loc la 16 și la 23 iunie 2003 [considerentele (56) și (57) ale deciziei atacate].

83 La 5 iulie 2004, autoritățile franceze ar fi prezentat o nouă estimare. Aceasta ar conduce la rezultate diferite, reproduse sub forma unui tabel în considerentul (58) al deciziei

atacate. Impozitarea teoretică cumulată a France Télécom potrivit dreptului comun, pentru anii 1994-2002, ar fi fost redusă la 8,02 miliarde de euro. Diferența de impozit de care ar fi beneficiat France Télécom în perioada 1994-2002 ar fi, așadar, de 798 de milioane de euro.

84 Ca urmare a informațiilor contradictorii comunicate de Republica Franceză pe parcursul procedurii administrative, Comisia a concluzionat că nu era posibil să determine cuantumul care trebuia recuperat, acesta fiind cuprins între 798 de milioane de euro și 1,14 miliarde de euro, majorat cu dobânzi. Potrivit Comisiei, cuantumul exact care trebuia recuperat trebuia definit de autoritățile franceze, conform obligației acestora de cooperare loială, în faza de executare a deciziei atacate [considerentele (59) și (60) ale deciziei atacate].

85 Ca urmare a celor de mai sus, dispozitivul deciziei atacate are următorul cuprins:

„*Articolul 1*

Ajutorul de stat acordat ilegal de [Republica Franceză], cu încălcarea articolului 88 alineatul (3) […] CE, în favoarea France Télécom prin regimul de taxă profesională aplicabil acestei întreprinderi în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 1994 și 31 decembrie 2002 […] este incompatibil cu piața comună.

Articolul 2

(1) [Republica Franceză] ia toate măsurile necesare pentru a recupera de la France Télécom ajutorul definit la articolul 1.

(2) Recuperarea are loc fără întârziere potrivit procedurilor prevăzute de dreptul național, în măsura în care acestea permit executarea imediată și efectivă a prezentei decizii.

(3) Ajutoarele care trebuie recuperate includ dobânzi de la data la care au fost puse la dispoziția beneficiarului până la data recuperării lor.

[…]

Articolul 3

[Republica Franceză] informează Comisia, în termen de două luni de la data notificării prezentei decizii, cu privire la măsurile pe care intenționează să le adopte și pe care le-a adoptat deja pentru a se conforma prezentei decizii. În acest sens, [Republica Franceză] va utiliza chestionarul anexat la prezenta decizie.

Articolul 4

Republica Franceză este destinatara prezentei decizii.”

86 La 25 octombrie 2006, Comisia a introdus o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor prin care solicita Curții să constate că, prin neexecutarea, în termenul prevăzut, a deciziei atacate, Republica Franceză nu își îndeplinise obligațiile care îi reveneau în temeiul articolelor 2 și 3 din această decizie, al articolului 249 al patrulea paragraf CE, precum și al articolului 10 CE.

87 Prin Hotărârea din 18 octombrie 2007, Comisia/Franța (C-441/06, Rep., p. I-8887), Curtea a statuat că acțiunea Comisiei era întemeiată.

Procedura și concluziile părților

88 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 13 octombrie 2004, Republica Franceză a introdus o acțiune înregistrată cu numărul T-427/04.

89 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 10 ianuarie 2005, France Télécom a introdus o acțiune înregistrată cu numărul T-17/05.

90 Printr-un act depus la grefa Tribunalului la 23 mai 2008, France Télécom a solicitat reunirea cauzelor T-427/04 și T-17/05, pentru desfășurarea procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii, în temeiul articolului 50 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

91 Comisia și Republica Franceză au prezentat observații cu privire la această cerere la 16 și, respectiv, la 19 iunie 2008.

92 Prin Ordonanța președintelui Camerei a treia a Tribunalului din 19 septembrie 2008, cauzele T-427/04 și T-17/05 au fost reunite pentru desfășurarea procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii, conform articolului 50 din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

93 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a treia) a adresat părților întrebări scrise cu privire la relevanța, în prezentele cauze reunite, a Hotărârii Comisia/Franța, punctul 87 de mai sus, precum și la consecințele pe care părțile le deduc din această hotărâre și a decis deschiderea procedurii orale.

94 Părțile au răspuns la întrebările scrise ale Tribunalului în termenele care le fuseseră acordate. Republica Franceză, în special, a arătat că renunță la al cincilea motiv al acțiunii sale.

95 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 18 noiembrie 2008.

96 Prin Ordonanța din 24 martie 2009, Tribunalul (Camera a treia) a redeschis procedura orală pentru a adresa întrebări Comisiei și pentru a permite reclamantelor să prezinte

observații cu privire la răspunsurile acesteia. Comisia și France Télécom au prezentat răspunsurile și observațiile lor în termenele care le fuseseră acordate.

97 Republica Franceză și France Télécom solicită Tribunalului:

— anularea deciziei atacate;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

98 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunilor ca nefondate;

— obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

1. *Rezumatul motivelor de anulare*

99 Republica Franceză invocă, în susținerea acțiunii sale, patru motive. Primul motiv se întemeiază pe comiterea de către Comisie a unei erori vădite de apreciere atunci când a apreciat că regimul special de impozitare, în vigoare între 1994 și 2002, conferise un avantaj întreprinderii France Télécom. Prin intermediul celui de al doilea motiv, Republica Franceză invocă încălcarea dreptului său la apărare. Prin intermediul celui de al treilea motiv, Republica Franceză susține că decizia atacată a încălcat articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 atunci când a dispus recuperarea ajutorului în cauză. Al patrulea motiv, prezentat în subsidiar, se întemeiază pe faptul că decizia atacată, în măsura în care dispune recuperarea ajutorului în cauză, încalcă principiul protecției încrederii legitime.

100 France Télécom prezintă, în susținerea acțiunii sale, cinci motive. Primul motiv se întemeiază pe încălcarea dreptului său la apărare. Prin intermediul celui de al doilea motiv, care se divide în patru aspecte, France Télécom susține că, prin faptul că a apreciat că beneficiase de un ajutor ilegal, Comisia a viciat decizia atacată de trei erori vădite de apreciere și de o eroare de drept. Al treilea motiv se întemeiază pe încălcarea articolului 15 din Regulamentul nr. 659/1999. Al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 14 din același regulament, se împarte în două aspecte. Primul aspect se întemeiază pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime, întrucât măsura a cărei recuperare a fost dispusă nu constituia un ajutor de stat, iar al doilea aspect se întemeiază pe încălcarea principiului securității juridice, în condițiile în care cuantumul ajutorului care trebuie recuperat nu poate fi calculat. Prin intermediul celui de al cincilea motiv, France Télécom invocă faptul că modificările, altele decât cele ortografice sau gramaticale, aduse de membrul Comisiei însărcinat cu problemele de concurență deciziei atacate după adoptarea acesteia de colegiul membrilor Comisiei constituie o încălcare a normelor referitoare la adoptarea deciziilor Comisiei.

101 Tribunalul consideră că este oportun să se examineze în primul rând al cincilea motiv prezentat de France Télécom, întemeiat pe încălcarea normelor referitoare la adoptarea deciziilor Comisiei.

2. *Cu privire la respectarea normelor referitoare la adoptarea deciziilor Comisiei*

Argumentele părților

102 Prin intermediul celui de al cincilea motiv, France Télécom consideră că, prin abilitarea membrului însărcinat cu probleme de concurență să efectueze o „revizuire juridico-lingvistică" a textului final al deciziei atacate și prin neverificarea modului în care a fost folosită această abilitare, Comisia a încălcat principiul colegialității.

103 Potrivit France Télécom, principiul colegialității, care decurge din articolul 219 CE, are la bază egalitatea membrilor Comisiei în participarea la luarea deciziilor. Prin urmare, numai adaptări pur ortografice sau gramaticale ar mai putea fi aduse textului unei decizii după adoptarea acestuia de colegiul membrilor Comisiei, orice altă modificare fiind de competența exclusivă a acestui colegiu (Hotărârea Curții din 15 iunie 1994, Comisia/BASF și alții, C-137/92 P, Rec., p. I-2555, punctul 68).

104 France Télécom invocă faptul că aceste reguli nu au fost respectate în speță, comparația între versiunea aprobată de colegiul membrilor Comisiei cu ocazia celei de a 1667-a ședințe, la 20 iulie 2004, și versiunea notificată Republicii Franceze la 3 august 2004 punând în evidență modificări importante care ar depăși nivelul unor simple adaptări ortografice și gramaticale.

105 În primul rând, considerentul (55) al versiunii notificate a deciziei atacate ar cuprinde fraza următoare, care nu ar fi figurat în decizia aprobată de colegiu:

„Comisia constată că scrisoarea din 29 ianuarie 2004 confirmă temeinicia metodei de estimare prezentate în scrisoarea din 15 mai 2003."

106 În al doilea rând, în considerentul (59) al versiunii notificate a deciziei atacate, termenul „indicativ", referitor la limitele între care se situează cuantumul ajutorului în cauză, ar fi fost eliminat.

107 Or, aceste modificări ar privi aspecte juridice fundamentale ale deciziei atacate, și anume fiabilitatea metodei de evaluare reținute de Comisie, în condițiile în care colegiul membrilor nu considerase că poate stabili un cuantum, nici chiar niște limite, în mod definitiv. Răspunzând la întrebări scrise adresate de Tribunal în urma redeschiderii procedurii orale, France Télécom a subliniat că termenul „indicativ" fusese adăugat în mod expres cu ocazia deliberării colegiului. În schimb, fraza adăugată în considerentul (55) al versiunii adoptate a deciziei atacate, care ar lăsa să se înțeleagă că Republica Franceză ar fi recunoscut temeinicia metodelor de evaluare a avantajului de care ar fi beneficiat France Télécom, ar constitui un element inexact din punct de vedere material, care nu figura în textul aprobat de colegiu. În acest fel, modificările aduse deciziei ar modifica sensul acesteia, cu încălcarea „principiului colegialității".

108 În replică, France Télécom arată că, în virtutea jurisprudenței Tribunalului, după depunerea actului introductiv de instanță, Comisia nu putea face să dispară, printr-o simplă măsură de regularizare retroactivă, un viciu substanțial care afecta decizia atacată.

109 Comisia susține că diferențele constatate între textul aprobat de colegiu și versiunea notificată a deciziei atacate sunt lipsite de efect, în condițiile în care acestea nu au incidență asupra sensului acesteia. În orice caz, o rectificare ar fi fost adoptată la 19 ianuarie 2005 și notificată în aceeași zi Republicii Franceze, prin care textul versiunii notificate a deciziei atacate ar fi aliniat la proiectul de decizie aprobat de colegiul membrilor Comisiei în a 1667-a ședință.

110 Cu ocazia ședinței, Comisia a explicat diferențele dintre proiectul de decizie aprobat de colegiul membrilor Comisiei și versiunea notificată Republicii Franceze prin faptul că „revizuirea juridico-lingvistică", ulterioară aprobării proiectului de către membri, fusese efectuată, din eroare, asupra altui text decât cel care fusese supus colegiului.

111 Răspunzând la întrebări scrise adresate de Tribunal în urma redeschiderii procedurii orale, Comisia a arătat, mai întâi, că, la 19 și 20 iulie 2004, colegiul membrilor săi aprobase un text de principiu și abilitase membrul însărcinat cu probleme de concurență să hotărască, în acord cu președintele, versiunea finală a deciziei atacate și să o adopte.

112 Aceasta a susținut în continuare că, în condițiile în care diferențele formale dintre proiectul de decizie aprobat cu ocazia ședinței din 19 și 20 iulie 2004 și versiunea deciziei atacate adoptată la 2 august 2004 nu afectau nici elementele de fapt, nici motivele juridice pe care se întemeia decizia atacată, membrul însărcinat cu probleme de concurență nu depășise limitele abilitării pe care i-o acordase colegiul.

113 Aceasta a arătat în sfârșit că, întrucât decizia atacată, în redactarea din 2 august 2004, fusese legal adoptată, nicio rectificare nu era necesară din punct de vedere juridic.

Potrivit Comisiei, îi era totuși permis să restabilească textul proiectului aprobat de colegiu la 20 iulie 2004, astfel cum apreciază că a făcut prin rectificarea din 19 iulie 2005, care ar fi făcut obiectul unei aprobări specifice din partea colegiului.

Aprecierea Tribunalului

114 Este cert că, în ședința din 19 și 20 iulie 2004, colegiul membrilor Comisiei a aprobat un proiect motivat de decizie, prin care se constată ilegalitatea și incompatibilitatea cu piața comună a ajutorului în cauză și prin care se dispune recuperarea acestuia. În plus, colegiul a autorizat membrul însărcinat cu concurența să adopte, în acord cu președintele, versiunea definitivă a deciziei în limba franceză, versiune autentică, după „revizuirea juridico-lingvistică". Ulterior, decizia atacată a fost adoptată la 2 august 2004 și a fost notificată Republicii Franceze la 3 august 2004.

115 Părțile sunt de acord, și reiese din înscrisurile aflate la dosar, că versiunea deciziei atacate notificată Republicii Franceze la 3 august 2004 prezenta, în raport cu textul aprobat de colegiul membrilor Comisiei cu ocazia ședinței din 19 și 20 iulie 2004, anumite diferențe. Este de asemenea cert că aceste diferențe au fost eliminate printr-o rectificare, adoptată la 19 ianuarie 2005. În aceeași zi, așadar, ulterior introducerii prezentei acțiuni, Comisia a notificat Republicii Franceze o versiune consolidată a deciziei atacate în care sunt cuprinse aceste rectificări.

116 În temeiul articolului 219 CE, hotărârile Comisiei sunt adoptate cu majoritatea numărului membrilor săi. Principiul colegialității astfel stabilit are la bază egalitatea membrilor Comisiei în participarea la luarea deciziilor și implică în special, pe de o parte, că deciziile sunt luate în comun și, pe de altă parte, că toți membrii colegiului sunt responsabili în mod colectiv, din punct de vedere politic, pentru deciziile luate (Hotărârea Curții din 23 septembrie 1986, AKZO Chemie și AKZO Chemie UK/Comisia, 5/85, Rec., p. 2585, punctul 30).

117 Deși Comisia poate, fără ca prin aceasta să încalce principiul colegialității, să îl abiliteze pe unul dintre membrii săi să adopte categorii determinate de acte de administrare și de gestiune (Hotărârea AKZO Chemie și AKZO Chemie UK/Comisia, punctul 116 de mai sus, punctul 37), deciziile prin care Comisia se pronunță asupra existenței unui ajutor de stat, asupra compatibilității acestuia cu piața comună și asupra necesității de a dispune recuperarea acestuia presupun examinarea unor aspecte de fapt și de drept și nu pot, în principiu, să fie calificate drept acte de administrare și de gestiune (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 27 aprilie 1995, ASPEC și alții/Comisia, T-435/93, Rec., p. II-1281, punctele 103-114). Rezultă că, întrucât dispozitivul și motivele unei decizii de acest fel, care trebuie să fie motivate conform articolului 253 CE, constituie un tot indivizibil, numai colegiul are competența, în virtutea principiului colegialității, să adopte atât dispozitivul, cât și motivele (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Comisia/BASF și alții, punctul 103 de mai sus, punctele 66 și 67).

118 Prin urmare, este, în principiu, de competența colegiului membrilor Comisiei să adopte versiunea definitivă a deciziilor prin care se hotărăște cu privire la existența ajutoarelor de stat și cu privire la compatibilitatea acestora cu piața comună. În urma acestei adoptări, numai adaptări pur ortografice sau gramaticale ar mai putea fi aduse textului acestei decizii, orice altă modificare fiind de competența exclusivă a acestui colegiu (a se vedea prin analogie Hotărârea Comisia/BASF și alții, punctul 103 de mai sus, punctul 68).

119 Nu poate fi exclus totuși ca, astfel cum prevede, de altfel, articolul 13 al doilea paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei, în versiunea aplicabilă la data adoptării deciziei atacate (JO 2000, L 308, p. 26, Ediție specială, 01/vol. 2, p. 216), colegiul membrilor Comisiei să însărcineze unul sau mai mulți dintre membrii săi să adopte textul definitiv al unei decizii căreia i-a definit conținutul în cursul deliberărilor sale. Atunci când colegiul folosește această posibilitate, este de competența instanței comunitare, sesizată cu problema legalității exercitării acestei abilitări, să verifice dacă colegiul poate fi considerat că a adoptat decizia în cauză în toate elementele sale de fapt și de drept (a se vedea în acest sens Hotărârea ASPEC și alții/Comisia, punctul 117 de mai sus, punctul 122).

120 În speță, din procesul-verbal al celei de a 1667-a ședințe a colegiului membrilor Comisiei, care a avut loc la 19 și 20 iulie 2004, rezultă că acesta a aprobat decizia referitoare la ajutorul în cauză, „astfel cum este reprodusă în documentul C (2004) 2651/12", și a „abilitat [membrul însărcinat cu probleme de concurență], în acord cu [președintele], să adopte versiunea definitivă, în limba franceză, care este autentică, [a deciziei] în cauză, după revizuirea juridico-lingvistică". Or, versiunea deciziei atacate care a fost adoptată la 2 august 2004 și notificată Republicii Franceze a doua zi s-ar deosebi cel puțin cu privire la două puncte de proiectul aprobat de colegiul membrilor Comisiei. Prin urmare, trebuie să se verifice dacă, astfel cum susține France Télécom, aceste diferențe au un caracter substanțial, astfel încât colegiul membrilor Comisiei nu poate fi considerat că a adoptat decizia atacată în toate elementele sale de fapt și de drept.

121 Pe de o parte, decizia atacată, astfel cum a fost adoptată la 2 august 2004, cuprindea, la sfârșitul considerentului (55), fraza următoare, care nu figura în textul aprobat de colegiul membrilor Comisiei:

„Comisia constată că scrisoarea din 29 ianuarie 2004 confirmă temeinicia metodei de estimare prezentate în scrisoarea din 15 mai 2003."

122 Pe de altă parte, în considerentul (59), termenul „indicativ", care figurează în fragmentul „Comisia […] consideră că [France Télécom] a beneficiat de un ajutor de stat al cărui cuantum indicativ se situează între 798 […] și 1 140 de milioane [de euro] în bani" în textul aprobat de colegiul membrilor Comisiei, a fost omis în versiunea deciziei atacate adoptată la 2 august 2004.

123 Trebuie, mai întâi, să se constate că diferențele care există între versiunea deciziei atacate adoptată la 2 august 2004 și proiectul aprobat de colegiul membrilor Comisiei la 26 iulie 2004 rezultă, potrivit celor declarate de Comisie cu ocazia ședinței, susținute de documentele pe care aceasta le-a prezentat în anexă la răspunsurile la întrebările care i-au fost adresate în urma ședinței (a se vedea punctul 111 de mai sus), din faptul că

„revizuirea juridico-lingvistică” ce a intervenit după deliberarea colegiului s-a efectuat, din eroare, pe un alt text decât cel care fusese aprobat de colegiu. Cu toate acestea, din cuprinsul procesului-verbal al celei de a 1667-a ședințe a colegiului membrilor Comisiei rezultă că acesta nu a intenționat să adopte textul definitiv al deciziei atacate, ci a încredințat finalizarea acestui text membrului însărcinat cu probleme de concurență, acționând în acord cu președintele Comisiei.

124 Trebuie să se observe în această privință că, apreciată în contextul său, fraza introductivă a considerentului (55) al versiunii deciziei atacate adoptate la 2 august 2004 constituie un simplu comentariu care dezvoltă ideea ce tocmai fusese enunțată în fraza precedentă potrivit căreia autoritățile franceze „subliniaseră că extrapolarea retroactivă a acestei cifre la anii anteriori le confirma și le întărea poziția, întrucât aceasta ar evidenția supraimpozitarea [France Télécom] în raport cu dreptul comun”. Adăugarea frazei în cauză, ulterior, nu a modificat substanțial nici în drept, nici în fapt motivele deciziei atacate.

125 De asemenea, omiterea termenului „indicativ” în considerentul (59) al versiunii deciziei atacate adoptate la 2 august 2004 este în sine lipsită de efect. Astfel, în pofida existenței cuvântului „indicativ” în considerentul (59) al versiunii rectificate a deciziei atacate, Curtea a statuat că cuantumul minim reținut în acest articol trebuia considerat ca fiind cuantumul minim al ajutorului care trebuia recuperat. În consecință, Curtea a înlăturat argumentul potrivit căruia cuantumurile menționate la punctul (59) al motivelor deciziei atacate nu aveau decât un caracter indicativ, lipsit de forță juridică obligatorie (Hotărârea Comisia/Franța, punctul 87 de ai sus, punctele 31, 33 și 35).

126 Pe de altă parte, France Télécom a invocat în mod nejustificat, în observațiile sale cu privire la răspunsurile Comisiei, faptul că colegiul „introdusese” termenul „indicativ” în textul pe care îl aprobase. În realitate, acest termen figura deja în versiunea textului supus colegiului, astfel cum atestă documentele transmise de Comisie în urma întrebărilor adresate de Tribunal.

127 În aceste condiții, omiterea termenului „indicativ” în considerentul (59) al versiunii adoptate a deciziei atacate nu contrazice voința expresă a colegiului membrilor Comisiei și nu a modificat în niciun fel conținutul motivelor deciziei atacate.

128 Astfel, în condițiile în care diferențele formale dintre versiunea deciziei atacate adoptată la 2 august 2004 și textul care fusese aprobat de colegiul membrilor Comisiei la 19 și 20 iulie 2004 au rămas fără efecte asupra sensului deciziei atacate, colegiul poate fi considerat că a adoptat-o în toate elementele sale de fapt și de drept (a se vedea în acest sens Hotărârea ASPEC și alții/Comisia, punctul 117 de mai sus, punctul 122). Rezultă că France Télécom nu are temei să susțină că membrul însărcinat cu probleme de concurență, acționând de comun acord cu președintele, a depășit limitele abilitării care îi fusese acordată de colegiu și că decizia atacată a fost, din această cauză, adoptată cu încălcarea principiului colegialității.

129 În aceste condiții și deși nu era obligată, Comisia putea, astfel cum a făcut, să restabilească, printr-o rectificare adoptată de colegiul membrilor săi, textul de principiu aprobat cu ocazia ședinței colegiului din 19 și 20 iulie 2004 și să notifice o versiune consolidată a deciziei atacate, care să cuprindă aceste rectificări, iar aceasta chiar și după introducerea acțiunilor prezentate de reclamante.

130 Prin urmare, al cincilea motiv invocat de France Télécom trebuie înlăturat.

3. *Cu privire la respectarea dreptului la apărare al Republicii Franceze*

Argumentele părților

131 Republica Franceză susține, prin intermediul celui de al doilea motiv invocat, că decizia atacată a fost adoptată de Comisie nerespectându-se principiul contradictorialității și, în ceea ce o privește, dreptul la apărare.

132 Aceasta amintește că, potrivit unei jurisprudențe constante, respectarea dreptului la apărare în orice procedură deschisă împotriva unei persoane și care se poate încheia printr-un act cauzator de prejudiciu constituie un principiu fundamental de drept comunitar a cărui respectare trebuie asigurată chiar și în lipsa unei reglementări specifice. În virtutea acestui principiu, persoana împotriva căreia Comisia a inițiat o procedură administrativă trebuie să fi fost în măsură să își facă cunoscut punctul de vedere în mod util cu privire la realitatea și la relevanța faptelor și a circumstanțelor invocate și cu privire la documentele reținute de Comisie în sprijinul afirmației acesteia că a avut loc o încălcare a dreptului comunitar (Hotărârea Curții din 10 iulie 1986, Belgia/Comisia, 40/85, Rec., p. 2321, punctul 28).

133 Republica Franceză invocă faptul că, după ce, în decizia de deschidere, a calificat regimul instituit prin articolele 18-21 din Legea 90-568 ca fiind un „regim fiscal derogatoriu", Comisia s-a întemeiat pe caracterul în parte nefiscal al taxei forfetare pentru a refuza compensarea între perioada 1991-1993, pe de o parte, și perioada 1994-2002, pe de altă parte. Or, argumentul potrivit căruia taxa forfetară ar constitui în parte o participare la rezultate nu ar fi fost evocat în cursul procedurii administrative și aceasta nu ar fi putut formula nicio observație în acest sens. Întrucât acest argument constituie temeiul deciziei atacate, aceasta ar trebui anulată.

134 Potrivit Republicii Franceze, împrejurarea că a putut discuta, în cursul procedurii administrative, poziția provizorie a Comisiei potrivit căreia taxa forfetară putea fi în întregime calificată ca participare la rezultate nu permite ca motivul întemeiat pe dreptul la apărare să fie înlăturat în condițiile în care, pe de o parte, în decizia atacată, Comisia nu a calificat taxa în cauză ca fiind o participare la rezultate – ci a considerat că era vorba în parte despre un impozit și în parte despre o participare la rezultate – și, pe de altă parte, că această calificare mixtă, pe care nu a putut să o discute anterior adoptării deciziei atacate, a avut o incidență determinată asupra rezultatului procedurii.

135 Comisia contestă aceste afirmații.

Aprecierea Tribunalului

136 În conformitate cu o jurisprudență constantă, respectarea dreptului la apărare în orice procedură deschisă împotriva unei persoane și care se poate încheia printr-un act cauzator de prejudiciu acesteia din urmă constituie un principiu fundamental de drept comunitar. Acest principiu impune ca persoana împotriva căreia Comisia a inițiat o procedură administrativă să fi fost în măsură, în cursul acestei proceduri, să își facă cunoscut punctul de vedere în mod util cu privire la realitatea și la relevanța faptelor și a circumstanțelor invocate și cu privire la documentele reținute de Comisie în sprijinul afirmației acesteia că a avut loc o încălcare a dreptului comunitar (Hotărârea Belgia/Comisia, punctul 132 de mai sus, punctul 28, Hotărârea Tribunalului din 30 martie 2000, Kish Glass/Comisia, T-65/96, Rec., p. II-1885, punctul 32, și Hotărârea Tribunalului din 6 martie 2003, Westdeutsche Landesbank Girozentrale și Land Nordrhein-Westfalen/Comisia, T-228/99 și T-233/99, Rec., p. II-435, punctul 121).

137 Or, trebuie amintit că Comisia trebuie să inițieze o procedură oficială de investigare atunci când, după o examinare preliminară, are îndoieli serioase privind compatibi-

litatea măsurii în cauză cu piața comună. Prin urmare, Comisia nu poate fi obligată să prezinte o analiză completă cu privire la măsura în cauză în comunicarea sa referitoare la deschiderea acestei proceduri. În schimb, este necesară definirea în mod suficient de către Comisie a cadrului investigației sale, pentru a permite statului membru împotriva căruia este deschisă procedura să se pronunțe asupra tuturor elementelor de fapt și de drept care constituie motivele deciziei finale prin care Comisia se pronunță cu privire la compatibilitatea măsurii în cauză cu piața comună [a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Tribunalului din 31 mai 2006, Kuwait Petroleum (Nederland)/ Comisia, T-354/99, Rec., p. II-1475, punctul 85].

138 Prin urmare, simpla împrejurare că, în decizia atacată, Comisia a schimbat analiza cu privire la natura taxei forfetare nu ar fi de natură să determine, în privința Republicii Franceze, o încălcare a dreptului la apărare decât dacă indicațiile cuprinse în decizia de deschidere și, ulterior, oferite cu ocazia dezbaterii contradictorii pe parcursul procedurii administrative nu permiseseră autorităților franceze să discute în mod util ansamblul elementelor de fapt și de drept reținute în decizia atacată. În schimb, diferențele dintre decizia atacată și decizia de deschidere care rezultă din însușirea de către Comisie, în totalitate sau parțial, a argumentelor prezentate de Republica Franceză nu pot conduce la încălcarea dreptului la apărare al acestui stat membru.

139 Trebuie să se constate că, prin indicarea, în considerentul (63) al deciziei de deschidere, a faptului că taxa forfetară „pare mai degrabă să fie o taxă asupra rezultatelor de gestiune ale [France Télécom], decât o modalitate specială de aplicare a taxei profesionale întreprinderii [France Télécom]”, Comisia a dat Republicii Franceze posibilitatea să discute, în cursul procedurii administrative, natura respectivei taxe. De altfel, din declarațiile date de guvernul francez cu ocazia ședinței reiese că, pe parcursul procedurii, a fost abordată problema posibilității de a opera o compensare între surplusul de impozit rezultat din această taxă pretins de statul membru, pe de o parte, și scutirea de taxa profesională de care France Télécom a beneficiat din 1991 până în 1993, precum și diferențele de impozitare de care aceasta a beneficiat din 1994 până în 2002, pe de altă parte. Or, în decizia de deschidere, Comisia condiționase în mod expres

imposibilitatea admiterii compensării între taxa forfetară și taxa profesională datorată de France Télécom pentru anii 1991-1993 de natura nefiscală a primei. Indicațiile cuprinse în decizia de deschidere au permis astfel Republicii Franceze să conteste calificarea pe care Comisia intenționa atunci să o dea taxei forfetare.

140 În aceste condiții, faptul că, în timp ce, în decizia de deschidere, intenționa să conteste orice caracter fiscal taxei forfetare, Comisia și-a modificat analiza în decizia atacată, în care a apreciat că această taxă avea o natură mixtă, parțial fiscală și parțial nefiscală, nu poate evidenția neîndeplinirea de către Comisie a obligației sale de definire suficientă a cadrului investigației sale, pentru a permite Republicii Franceze să se pronunțe asupra tuturor elementelor de fapt și de drept care constituie motivele deciziei atacate.

141 În plus, astfel cum s-a arătat, întrucât contesta, în decizia de deschidere, că taxa forfetară ar putea fi considerată o impozitare, Comisia aprecia, inițial, că faptul de a substitui această taxă taxei profesionale datorate pentru anii 1991-1993 nu putea, la prima vedere, să fie admisă și, în consecință, scutirea totală de taxa profesională de care France Télécom beneficiase în anii respectivi era susceptibilă de a fi calificată ca ajutor de stat. În schimb, calificarea „mixtă", reținută în cele din urmă în decizia atacată, a determinat Comisia să admită că taxa forfetară se substituise taxei profesionale datorate de France Télécom pentru anii 1991-1993. Diferențele dintre decizia atacată și decizia de deschidere rezultă astfel din acceptarea unei părți a argumentelor prezentate de Republica Franceză în cursul procedurii administrative, ceea ce nu poate constitui o încălcare a dreptului la apărare al acestui stat membru.

142 Rezultă că Republica Franceză nu are temei să susțină că i-a fost încălcat dreptul la apărare și că, prin urmare, al doilea motiv trebuie înlăturat.

4. *Cu privire la respectarea drepturilor procedurale ale France Télécom*

Argumentele părților

143 Deși recunoaște că părțile interesate de o procedură inițiată de Comisie în materia ajutoarelor de stat nu au aceleași drepturi ca statul membru destinatar al deciziei, France Télécom apreciază că dreptul la apărare – a cărui respectare în orice procedură deschisă împotriva unei persoane și care se poate încheia printr-un act cauzator de prejudiciu pentru aceasta constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar și trebuie asigurat chiar și în lipsa unei reglementări – a fost încălcat în ceea ce o privește.

144 Prin intermediul primului motiv, aceasta susține că nu a fost în măsură să invoce în mod util observațiile sale cu privire la natura „mixtă" a taxei forfetare, pe care s-a întemeiat Comisia în decizia atacată, pentru a stabili existența ajutorului în cauză [considerentele (31)-(33) ale deciziei atacate]. Anterior, nici în decizia de deschidere, nici în documentele sale subsecvente, nici cu ocazia reuniunilor care au avut loc în cadrul procedurii, Comisia nu ar fi lăsat niciodată să se înțeleagă că ar fi putut considera această taxă ca având parțial un caracter fiscal și parțial caracterul unui transfer în favoarea proprietarului. Dimpotrivă, această taxă ar fi fost calificată ca fiind fiscală în decizia de deschidere, iar Comisia ar fi considerat atunci că Legea 90-568 instituise un regim de impozitare unic pentru perioada 1991-2002 [considerentul (33) al deciziei atacate]. Decizia atacată s-ar întemeia, așadar, pe fapte și pe aprecieri cu privire la care France Télécom nu și-ar fi putut prezenta punctul de vedere. Prin urmare, Comisia nu îi poate imputa neprezentarea unor observații scrise în urma deciziei de deschidere, iar reuniunile din iunie 2004 nu ar fi fost consacrate problemei compensării, ci calculării pretinsului ajutor de stat.

145 Comisia contestă aceste afirmații.

Aprecierea Tribunalului

146 Potrivit unei jurisprudențe consacrate, procedura administrativă în materia ajutoarelor de stat este inițiată numai împotriva statului membru în cauză. Întreprinderile beneficiare ale ajutoarelor sunt avute în vedere numai ca „persoane interesate" în această procedură [a se vedea în acest sens Hotărârile Westdeutsche Landesbank Girozentrale și Land Nordrhein-Westfalen/Comisia, punctul 136 de mai sus, punctul 122, și Kuwait Petroleum (Nederland)/Comisia, punctul 137 de mai sus, punctul 80].

147 Această jurisprudență conferă în mod esențial persoanelor interesate rolul de surse de informare pentru Comisie în cadrul procedurii administrative inițiate în temeiul articolului 88 alineatul (2) CE. Rezultă că persoanele interesate, departe de a putea beneficia de dreptul la apărare recunoscut persoanelor împotriva cărora este inițiată o procedură (a se vedea punctul 136 de mai sus), dispun numai de dreptul de a fi asociate procedurii administrative într-o măsură adecvată care ține cont de circumstanțele speței (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 25 iunie 1998, British Airways și alții/Comisia, T-371/94 și T-394/94, Rec., p. II-2405, punctele 59 și 60, și Hotărârea Tribunalului Westdeutsche Landesbank Girozentrale și Land Nordrhein-Westfalen/Comisia, punctul 136 de mai sus, punctul 125).

148 În plus, s-a statuat că, deși Comisia nu poate fi obligată să prezinte o analiză completă cu privire la ajutorul în cauză în comunicarea sa referitoare la deschiderea acestei proceduri, este necesar, în schimb, ca aceasta să definească suficient cadrul investigației sale, pentru a nu lipsi de conținut dreptul persoanelor interesate de a prezenta observații [Hotărârea Kuwait Petroleum (Nederland)/Comisia, punctul 137 de mai sus, punctul 85].

149 Totuși, dreptul la informare al părților interesate nu îl depășește pe cel de a fi ascultat de Comisie. În special, acesta nu poate fi extins la dreptul general de a se exprima cu privire la orice aspecte potențial importante invocate în cursul procedurii oficiale de

investigare (a se vedea Ordonanța președintelui Tribunalului din 4 aprilie 2002, Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, T-198/01 R, Rec., p. II-2153, punctul 84 și jurisprudența citată).

150 Ținând seama de aceste principii, trebuie să se constate că decizia de deschidere, care identifica în mod exact ajutorul în cauză, a fost publicată în Jurnalul Oficial (a se vedea punctul 38 de mai sus). Prin urmare, France Télécom a fost suficient de avertizată cu privire la existența unei proceduri de investigare și i s-a dat posibilitatea să prezinte orice observație pe care o considera necesară.

151 În plus, prin indicarea în decizia de deschidere că intenționa să considere taxa forfetară ca o participare la rezultatele de gestiune, Comisia a dat posibilitatea France Télécom să discute în mod util despre natura taxei (a se vedea punctul 139 de mai sus).

152 În ceea ce privește argumentul întemeiat pe o pretinsă contradicție între considerentele (29) și (33) ale deciziei de deschidere, pe de o parte, și considerentul (63) al aceleiași decizii, pe de altă parte, acesta nu poate convinge. Deși este cert că în considerentul (29) al deciziei de deschidere Comisia utilizase expresia „regim de fiscalitate derogatoriu de la dreptul comun”, intenția Comisiei de a exclude, în etapa inițierii procedurii oficiale de investigare, posibilitatea unei compensări între taxa forfetară și taxa profesională datorată de France Télécom pentru anii 1991-1993 reieșea cu claritate din ansamblul deciziei. France Télécom a avut astfel posibilitatea de a prezenta orice observații care să susțină admiterea acestei compensări.

153 Prin urmare, primul motiv al France Télécom nu poate decât să fie înlăturat.

5. *Cu privire la existența unui ajutor de stat*

Argumentele părților

Cu privire la existența unor justificări legate de economia generală a sistemului fiscal

154 France Télécom, prin primul aspect al celui de al doilea motiv al său, invocă faptul că regimul special de impozitare era justificat de considerații legate de economia generală a sistemului fiscal și că, prin urmare, nu este îndeplinită condiția selectivității măsurii în cauză (Hotărârea Tribunalului din 23 octombrie 2002, Diputación Foral de Álava/Comisia, T-346/99-T-348/99, Rec., p. II-4259, punctul 58). În Comunicarea privind aplicarea normelor privind ajutorul de stat în cazul măsurilor referitoare la impozitarea directă a activităților economice pe care a publicat-o în 1998 (JO C 384, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 151), Comisia ar fi recunoscut de altfel că măsurile „ale căror rațiuni economice le fac să fie necesare pentru funcționarea și eficiența sistemului fiscal" nu trebuie în mod necesar să fie considerate ajutoare de stat.

155 Or, regimul special de impozitare ar fi avut ca unic obiectiv menținerea nivelului de resurse pe care administrația PTT le oferea statului anterior transformării sale în persoană publică și evitarea transferării acestor resurse de la stat către colectivitățile locale, ținând totodată seama de dificultatea de a institui începând cu 1991 o impozitare la nivelul fiecărei comune. Aceste măsuri ar fi fost, așadar, justificate de economia sistemului fiscal și nu ar constitui ajutoare de stat.

156 Comisia susține că aspectul dacă o măsură prin care se instituie un avantaj selectiv, precum regimul special de impozitare, poate fi justificată de considerații legate de natura sau de economia sistemului ar necesita o analiză obiectivă a sistemului fiscal francez în general și a sistemului taxei profesionale în special. Cu privire la acest aspect, sarcina probei ar reveni statului membru. Aceasta invocă în acest sens Concluziile prezentate de avocatul general Ruiz-Jarabo Colomer în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Curții din 19 mai 1999, Italia/Comisia (C-6/97, Rec., p. I-2981, I-2983).

157 Or, Republica Franceză nu ar fi susținut niciodată, nici în cursul procedurii administrative, nici în cadrul acțiunii în fața Tribunalului, că o justificare precum cea prezentată de France Télécom în cadrul primului aspect al celui de al doilea motiv ar putea să existe în speță. La rândul său, Comisia nu vede niciun motiv care să permită să se susțină că tratamentul avantajos acordat France Télécom ar decurge dintr-o oarecare cerință a sistemului taxei profesionale în Franța.

Cu privire la natura taxei forfetare

158 Republica Franceză susține, în primul rând, iar France Télécom invocă de asemenea, prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, că taxa la care a fost supusă France Télécom, pentru anii 1991-1993, în temeiul articolelor 18 și 19 din Legea 90-568, este de natură pur fiscală.

159 Republica Franceză și France Télécom susțin, mai întâi, că dispozițiile Legii 90-568 referitoare la taxa în favoarea bugetului general al statului la care France Télécom a fost supusă pentru perioada 1991-1993, și anume articolele 18 și 19 din Legea 90-568, sunt incluse în capitolul IV, intitulat „Fiscalitate", și nu aveau alt scop decât obținerea unor venituri fiscale comparabile cu resursele pe care le asigurau bugetului de stat excedentele realizate de administrația PTT anterior creării France Télécom.

160 Acestea fac trimitere la Raportul nr. 1229 al domnului Fourré, raportor în numele Comisiei pentru producție și comerț din Adunarea Națională, din 11 aprilie 1990, referitor la proiectul de lege care a condus la adoptarea Legii 90-568. Potrivit acestuia, derogarea de la regimul de drept comun prevăzută la articolul 19 din Legea 90-568 era justificată de preocuparea de a obține, prin intermediul unui impozit special, resurse comparabile, în favoarea bugetului de stat, cu taxa plătită până la crearea France Télécom de administrația PTT. Acest regim special de impozitare, în plus, trebuia să fie limitat la timpul necesar, având în vedere creșterea preconizată a cifrei de afaceri, pentru ca stabilirea impozitelor France Télécom potrivit dreptului comun să producă venituri într-un cuantum comparabil cu cel al taxei speciale.

161 Prelevarea forfetară prevăzută la articolul 19 din Legea 90-568 ar avea, așadar, o natură fiscală, datorită locului său în textul legii menționate anterior și obiectului său. Aceasta s-ar substitui, astfel, tuturor impozitelor de drept comun pe care France Télécom, dacă acest regim special de impozitare nu ar fi existat, ar fi trebuit să le achite. În considerentele (28), (29) și (36) ale deciziei atacate, Comisia ar fi admis de altfel că taxa forfetară „prezenta elemente tipice unui impozit".

162 Republica Franceză și France Télécom critică, în continuare, calificarea ca „participare la rezultatele de gestiune" pe care Comisia a efectuat-o în considerentul (27) al deciziei atacate.

163 Pe de o parte, Republica Franceză critică pertinența comparației efectuate, în considerentul (24) al deciziei atacate, între „beneficiul pe care PTT îl plătea statului în 1989 și în 1990" și taxa forfetară.

164 Astfel, contribuția beneficiilor obținute de administrația PTT la bugetul de stat ar fi rezultat din normele bugetare naționale, potrivit cărora soldul bugetelor anexate, precum cel al PTT, se impută din bugetul general, fără a fi necesară vreo decizie de gestiune, precum plata unui dividend. În schimb, situația France Télécom, persoană publică ce beneficiază de autonomie juridică, nu ar putea fi comparată cu situația anterioară, în care PTT era un serviciu public administrativ al statului.

165 Pe de altă parte, prin natura sa, taxa forfetară ar fi de natură pur fiscală, această calificare excluzând că poate fi vorba, chiar și în parte, despre o participare la rezultatele de gestiune.

166 În primul rând, decizia aflată la originea acestei taxe ar fi de natură legislativă, întrucât principiul impozitării este consacrat la articolul 19 din Legea 90-568, iar cuantumul

anual al taxei este definit în fiecare an printr-o lege a finanțelor. În schimb, o simplă distribuire de dividende nu ar fi necesitat intervenția unei legi.

167 În al doilea rând, cuantumul unui dividend sau al unei participări la rezultatele de gestiune nu ar fi putut fi determinat înaintea cunoașterii rezultatelor exercițiului. Or, cuantumul maxim al taxei forfetare ar fi fost stabilit încă de la intrarea în vigoare a Legii 90-568, iar cuantumul efectiv stabilit pentru France Télécom prin legile finanțelor pentru anii 1991-1993 ar fi fost, în fiecare an, egal cu maximul stabilit la articolul 19 din Legea 90-568. În schimb, cuantumul unui dividend ar depinde de rezultatul efectiv realizat în cursul exercițiului.

168 În al treilea rând, taxa forfetară ar fi fost înscrisă în conturile de cheltuieli ale France Télécom, ceea ce ar fi compatibil cu natura fiscală a acestei taxe. În schimb, plata unei participări ar fi rămas fără efect asupra rezultatului de exploatare, însă ar fi diminuat fondurile proprii.

169 În al patrulea rând, în perioada 1994-1996, în care a avut loc transformarea France Télécom în societate pe acțiuni, rezultatele întreprinderii (21,2 miliarde FRF) s-ar fi dublat în raport cu perioada 1991-1993 (10,1 miliarde FRF). Or, în aceeași perioadă, France Télécom nu ar fi plătit niciodată participări la rezultate.

170 În al cincilea rând, Comisia nu ar prezenta niciun început de demonstrație pentru afirmația cuprinsă în considerentul (31) al deciziei atacate, potrivit căreia taxa specială ar avea o natură mixtă, parțial fiscală și parțial de remunerare a participării statului.

171 Potrivit Comisiei, aspectul dacă taxa forfetară era de natură fiscală ar fi lipsit de relevanță, în condițiile în care, chiar dacă s-ar presupune că ar fi astfel, compensarea

între această taxă și diferența de impozit constatată în fiecare an între 1994 și 2002 nu ar putea fi efectuată. Astfel, taxele la care a fost supusă France Télécom pentru anii 1991-1993, pe de o parte, s-ar substitui ansamblului impozitării la care ar fi fost în mod normal supusă France Télécom și, pe de altă parte, nu ar putea fi considerate avansuri din contribuțiile de taxă profesională la care France Télécom trebuia să fie supusă începând cu anul 1994.

172 În ceea ce privește natura taxei forfetare, Comisia apreciază că, în orice caz, aceasta nu avea decât cel mult parțial un caracter fiscal și contestă ansamblul argumentelor reclamantelor cu privire la acest punct.

Cu privire la caracterul indivizibil al regimului fiscal aplicabil France Télécom în perioada 1991-2002

173 Republica Franceză invocă, în al doilea rând, iar France Télécom susține, în al treilea aspect al celui de al doilea motiv, că regimul fiscal specific France Télécom instituit prin Legea 90-568 avea un caracter global, care acoperea ansamblul perioadei 1991-2002, și nu reflecta voința autorităților publice de a acorda France Télécom vreun avantaj.

174 Astfel, Legea 90-568 ar fi stabilit încă de la început un regim fiscal global unic, împărțit în două perioade. În cadrul primei etape, din 1991 până în 1993, stabilirea unei contribuții care se substituia ansamblului impozitelor directe de drept comun, în special taxei profesionale, ar fi avut ca unic scop evitarea unei pierderi de venituri pentru bugetul statului. În a doua etapă, din 1994 până în 2002, astfel cum autoritățile franceze ar fi afirmat în răspunsul din 26 septembrie 2001 la prima solicitare de informații din partea Comisiei (a se vedea punctul 37 de mai sus), supunerea France Télécom la plata taxei profesionale la locul sediului său principal ar fi avut ca unic scop evitarea unui transfer de venituri dinspre bugetul de stat către bugetul colectivităților locale în care France Télécom deținea un sediu, și nicicum să confere vreun avantaj

France Télécom. Existența unei diferențe de impozitare în perioada 1994-2002 nu ar fi fost constatată de altfel decât a posteriori.

175 În condițiile în care Legea 90-568 a instituit un regim fiscal unic, modalitățile succesive de impozitare a France Télécom cu taxa profesională ar avea un caracter indisociabil și ar trebui, din acest motiv, să fie analizate una în raport cu cealaltă. Acesta este de altfel modul în care Comisia ar fi procedat, indicând, în decizia de deschidere, că, atunci când se referea la „regim" sau la „regim derogatoriu", înțelegea prin aceasta „regimul tranzitoriu și regimul definitiv". În lipsa unei modificări de substanță a regimului inițial, împrejurările cauzei ar fi diferite de contextul în care a intervenit Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 2002, Government of Gibraltar/Comisia (T-195/01 și T-207/01, Rec., p. II-2309, punctul 111).

176 Comisia apreciază că aspectul dacă întreprinderii France Télécom i s-a aplicat regim unic de impozitare împărțit în două perioade sau două regimuri succesive și distincte este lipsit de interes, în condițiile în care nu se poate contesta că normele aplicabile din anul 1991 până în anul 1993 erau diferite de cele aplicabile din anul 1994 până în anul 2002 și că, în orice caz, chiar presupunând că este vorba despre un singur regim, compensarea urmărită de Republica Franceză nu poate fi avută în vedere.

Cu privire la necesitatea efectuării unei compensări

177 Republica Franceză apreciază, în al treilea rând, iar France Télécom susține, în al patrulea aspect al celui de al doilea motiv, că ar fi trebuit efectuată de Comisie o compensare între excedentul de impozit la care France Télécom a fost supusă din anul 1991 până în anul 1993 și diferența de impozit de care a beneficiat aceasta din urmă între anul 1994 și anul 2002.

178 În primul rând, Republica Franceză și France Télécom contestă raționamentul prezentat de Comisie în considerentele (38) și (41) ale deciziei atacate pentru a refuza efectuarea unei compensări între supraimpozitarea la care France Télécom a fost supusă din anul 1991 până în anul 1993 și diferența de impozit de care a beneficiat aceasta din urmă între anul 1994 și anul 2002. Aceasta invocă faptul că trimiterea efectuată de Comisie la Hotărârea din 19 mai 1999, Italia/Comisia, punctul 156 de mai sus, precum și la Decizia sa 2002/581/CE din 11 decembrie 2001 privind schema de ajutoare de stat pusă în aplicare de Italia în favoarea băncilor (JO 2002, L 184, p. 27) este lipsită de pertinență, în condițiile în care, în speță, taxa forfetară avea aceeași natură ca taxa profesională la care a fost supusă între 1994 și 2002 și că toate aceste măsuri au fost instituite prin aceeași lege.

179 De altfel, în considerentele (28), (33) și (116) ale deciziei de deschidere, Comisia ar fi admis ea însăși că Legea 90-568 instituise un regim „derogatoriu" unic prin care chiar Comisia ar fi precizat că înțelegea atât regimul „tranzitoriu" – și anume modalitățile privind taxa forfetară – cât și regimul „definitiv" – respectiv regimul special de impozitare.

180 În al doilea rând, autoritățile franceze și France Télécom susțin că Comisia era obligată să efectueze o analiză globală a impactului unei măsuri susceptibile de a fi calificată ca ajutor de stat.

181 Cu titlu introductiv, Republica Franceză și France Télécom subliniază că deja Comisia a efectuat o compensare multianuală, luând în considerare toate beneficiile și obligațiile referitoare la mecanismul Livret bleu, în Decizia sa 2003/216/CE din 15 ianuarie 2002 privind ajutorul de stat pus în aplicare de Republica Franceză în favoarea Crédit mutuel (JO 2003, L 88, p. 39).

182 De asemenea, în Decizia 2000/735/CE din 21 aprilie 1999 privind tratamentul aplicat contractului de „leasing de tehnologie" dintre Philips și Rabobank de către

administrația fiscală olandeză (JO 2000, L 297, p. 13), Comisia ar fi luat în considerare ansamblul efectelor din perioada regimului fiscal pe care îl investiga, fără a recurge la noțiunea de credit fiscal.

183 Mai mult, Comisia ar fi efectuat ea însăși o compensare între obligații fiscale de natură diferită în Decizia 1999/676/CE din 20 iulie 1999 privind presupuse ajutoare pe care Franța le-ar fi acordat societății Sécuripost (JO L 274, p. 37) și chiar în decizia atacată, prin acceptarea compensării între taxa forfetară, pe care o considera ca având o natură mixtă, fiscală și nefiscală, pe de o parte, și contribuțiile de taxă profesională datorate de France Télécom pentru anii 1991-1993, pe de altă parte.

184 Mai general, Comisiei îi revine, potrivit aprecierii Republicii Franceze, obligația de a efectua o examinare globală a măsurilor susceptibile de a fi calificate drept ajutoare de stat în raport cu criteriile definite la articolul 87 alineatul (1) CE. O astfel de obligație ar rezulta din scopul acestei dispoziții. O examinare globală ar fi în special necesară pentru a aprecia dacă măsura în cauză este susceptibilă să denatureze concurența și dacă aceasta constituie un avantaj. Obligația de a efectua examinarea globală a dispozitivului instituit prin Legea 90-568 pentru toată perioada 1991-2002 ar rezulta în plus din jurisprudența Tribunalului (Hotărârea Tribunalului din 27 ianuarie 1998, Ladbroke Racing/Comisia, T-67/94, Rec., p. II-1, punctul 76).

185 În al treilea rând, Republica Franceză și France Télécom arată că, în speță, compensarea între cele două faze ale regimului fiscal evidențiază o supraimpozitare în raport cu dreptul comun pe ansamblul perioadei cuprinse între 1991 și 2002 și că, în consecință, France Télécom nu a beneficiat de niciun avantaj.

186 După ce a arătat că Comisia recunoscuse că France Télécom făcuse obiectul unei supraimpozitări pe ansamblul perioadei 1991-2002, Republica Franceză evaluează cuantumul acesteia la cel puțin 1,4 miliarde de euro și, probabil, la peste 1,7 miliarde de euro. Întrucât a considerat că France Télécom beneficiase de un avantaj care constituie

un ajutor de stat, Comisia ar fi comis, așadar, o eroare de drept și o eroare vădită de apreciere care justifică anularea de către Tribunal a deciziei atacate.

187 În ceea ce privește compensarea între perioade, France Télécom precizează totuși că „cuantumul pretins al subimpozitării în perioada 1994-2002 nu rezultă decât dintr-o simplă simulare și nu permite în niciun fel să se stabilească cu certitudine cuantumul ajutorului de care se pretinde că a beneficiat în perioada 1994-2002”.

188 Potrivit Comisiei, compensarea solicitată de Republica Franceză și de France Télécom ar conduce la eliminarea distincției necesare între obligațiile pe care statul trebuie să și le asume în calitate de acționar și obligațiile care îi pot reveni în calitate de persoană publică.

189 Comisia susține că a admite posibilitatea unei astfel de compensări ar face în practică imposibil controlul ajutoarelor plătite întreprinderilor publice. Compensarea solicitată în speță de Republica Franceză și de France Télécom ar depăși compensarea între obligațiile și beneficiile legate de o misiune de serviciu public, cu alte cuvinte obiectul cauzei în care s-a adoptat Decizia 2003/216. Teoria Republicii Franceze ar echivala cu admiterea compensării între o obligație mai mică și o obligație mai mare, dar de natură diferită. Or, o astfel de compensare ar fi exclusă de jurisprudență (Hotărârea din 2 iulie 1974, Italia/Comisia, punctul 66 de mai sus, punctul 34).

190 În duplică, Comisia contestă interpretarea Republicii Franceze potrivit căreia a efectuat deja, în cauza în care s-a adoptat Decizia 2000/735, compensarea între efectele pe termen scurt și efectele pe termen lung ale unei măsuri fiscale. În acea cauză, Comisia arată că a exclus ca măsura în cauză să poată fi considerată un ajutor de stat după ce a evidențiat că dispozitivul în cauză consta în aplicarea pură și simplă a normelor fiscale de drept comun. În consecință, în acea cauză nu ar fi fost îndeplinită condiția selectivității.

Aprecierea Tribunalului

Cu privire la existența unui avantaj

191 În speță, părțile au poziții opuse cu privire la aspectul dacă France Télécom a beneficiat de un avantaj în temeiul regimului special de impozitare.

192 În considerentul (42) al deciziei atacate, Comisia a definit avantajul de care apreciază că France Télécom a beneficiat ca fiind constituit din „diferența dintre taxa profesională efectiv plătită de France Télécom și cea care ar fi fost datorată în temeiul dreptului comun între 1 ianuarie 1994 și 1 ianuarie 2003".

193 În înscrisurile prezentate, reclamantele nu contestă în mod expres existența unei diferențe de impozit în favoarea France Télécom în perioada 1994-2002, ci impută Comisiei disocierea abuzivă a acestei perioade de cea în care France Télécom fusese supusă taxei forfetare (1991-1993) și, în consecință, refuzul eronat de a efectua o compensare între fluxurile de impozit referitoare la cele două perioade. În cadrul ședinței, în schimb, France Télécom a invocat inexactitatea calculelor pe care Comisia s-a întemeiat pentru a aprecia că, în perioada 1994-2002, întreprinderea beneficiase de o diferență de impozite.

194 Potrivit articolului 87 alineatul (1) CE, cu excepția derogărilor prevăzute de Tratatul CE, sunt incompatibile cu piața comună ajutoarele acordate de state sau prin intermediul resurselor de stat, sub orice formă, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producerii anumitor bunuri, în măsura în care acestea afectează schimburile comerciale dintre statele membre. În temeiul unei jurisprudențe constante, calificarea drept ajutor de stat presupune îndeplinirea cumulativă a condițiilor enumerate la articolul 87 alineatul (1)

CE (a se vedea Hotărârea Curții din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, Rec., p. I-7747, punctele 74 și 75 și jurisprudența citată).

195 În ceea ce privește noțiunea de avantaj în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, aceasta include orice măsură prin care o întreprindere este scutită de o sarcină pe care altfel ar fi trebuit să o suporte. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de ajutor de stat este mai generală decât noțiunea de subvenție, întrucât aceasta include nu numai prestațiile pozitive precum subvențiile propriu-zise, ci și intervenții care, sub diverse forme, reduc sarcinile care grevează în mod normal bugetul unei întreprinderi și care, din acest motiv, fără să fie subvenții în sensul strict al termenului, au aceeași natură și efecte identice (a se vedea Hotărârea Curții din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, C-66/02, Rec., p. I-10901, punctul 77 și jurisprudența citată).

196 Astfel, o măsură prin care autoritățile publice acordă anumitor întreprinderi o scutire fiscală care, deși nu presupune un transfer de resurse publice, pune beneficiarii într-o situație financiară mai favorabilă decât a celorlalți contribuabili constituie un ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE (a se vedea Hotărârea din 19 mai 1999, Italia/Comisia, punctul 156 de mai sus, punctul 16, și Hotărârea din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 195 de mai sus, punctul 78 și jurisprudența citată).

197 În plus, natura obiectivelor urmărite prin măsuri de stat și justificarea acestora sunt lipsite de orice relevanță pentru calificarea ajutorului. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 87 CE nu distinge în funcție de cauzele sau de obiectivele intervențiilor de stat, ci le definește în funcție de efectele acestora (a se vedea Hotărârea Curții din 13 februarie 2003, Spania/Comisia, C-409/00, Rec., p. I-1487, punctul 46 și jurisprudența citată).

198 Pentru a aprecia în speță temeinicia concluziei Comisiei referitoare la existența unui avantaj în favoarea France Télécom reprezentat de diferența de impozit de care aceasta a beneficiat între 1994 și 2002, în primul rând, trebuie, așadar, să se examineze dacă Comisia putea examina regimul special de impozitare independent de taxa forfetară. În

al doilea rând, trebuie să se verifice dacă Comisia avea motive să refuze efectuarea unei compensări între diferența de impozit de care a beneficiat France Télécom pentru anii 1994-2002 și surplusul de impozit pus, potrivit reclamantelor, în sarcina întreprinderii pentru anii 1991-1993. În al treilea rând, va fi necesară aprecierea temeiniciei existenței unei diferențe de impozit pentru perioada 1994-2002.

— Cu privire la posibilitatea de a examina regimul special de impozitare independent de taxa forfetară

199 Potrivit jurisprudenței, Comisia are obligația de a lua în considerare în mod global măsurile complexe pentru a determina dacă acestea conferă întreprinderii beneficiare un avantaj economic pe care nu l-ar fi primit în condiții normale de piață (Hotărârea Curții din 11 iulie 1996, SFEI și alții, C-39/94, Rec., p. I-3547, punctul 60; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Tribunalului din 15 septembrie 1998, BP Chemicals/Comisia, T-11/95, Rec., p. II-3235, punctele 169 și 170).

200 Este cert că Legea 90-568 a instituit un regim fiscal derogatoriu, aplicabil în special France Télécom, caracterizat printr-o împărțire în două faze. În cursul primei faze, din 1991 până în 1993, France Télécom nu era supusă niciunui alt impozit și niciunei alte taxe decât taxa forfetară. În cursul celei de a doua faze, care a început în 1994 și nu avea, inițial, un termen limită precis, France Télécom era supusă tuturor impozitelor de drept comun, însă pentru impozitele locale, printre care și taxa profesională, era supusă potrivit unor condiții derogatorii de la dreptul comun, care constituie regimul special de impozitare. Astfel, reclamantele invocă în mod justificat că ansamblul dispozițiilor referitoare la modalitățile de impozitare a France Télécom pentru anii 1991-2002 figurează în același capitol din legea menționată anterior și a fost instituit printr-un singur act juridic.

201 Cu toate acestea, din decizia atacată rezultă că Comisia nu a considerat că ajutorul în cauză era constituit din dispozițiile fiscale speciale aplicabile France Télécom, ci din diferența de impozit reprezentând diferența dintre cuantumul contribuțiilor de taxă

profesională pe care întreprinderea ar fi trebuit să le achite dacă ar fi fost supusă impozitului de drept comun și cel care a fost efectiv pus în sarcina sa în temeiul dispozițiilor fiscale speciale cărora le era supusă [a se vedea considerentul (42) al deciziei atacate].

202 De aici rezultă că, din cauza anualității taxei profesionale prevăzute la articolul 1447 punctul I și la articolul 1478 punctul I din Codul general al impozitelor (a se vedea punctul 17 de mai sus), un avantaj precum cel care a fost definit în considerentul (42) al deciziei atacate nu putea fi constatat o dată pentru totdeauna la un moment precis, ci trebuia constatat în fiecare an pentru care taxa profesională era datorată de France Télécom. Prin urmare, Comisia nu putea să aibă în vedere efectuarea unei analize globale și a priori a tuturor dispozițiilor relevante ale Legii 90-568 în vigoare între 1991 și 2002, fiind în schimb temeinică analiza acesteia pentru fiecare an în parte [a se vedea considerentele (54) și (58) ale deciziei atacate].

203 Tot în mod temeinic, Comisia a arătat, în considerentul (36) al deciziei atacate, că normele aplicabile France Télécom în perioada 1991-1993 (taxă forfetară) erau diferite de cele care au fost în vigoare în perioada 1994-2002 (regim special de impozitare). Astfel, Comisia a apreciat că, în prima perioadă, taxa forfetară se substituise integral contribuției de taxă profesională care ar fi trebuit datorată anual de France Télécom potrivit dreptului comun [considerentul (33) al deciziei atacate]. În schimb, potrivit Comisiei, supunerea France Télécom regimului special de impozitare a determinat în fiecare an, în a doua perioadă, o diferență de impozit în favoarea întreprinderii.

204 În aceste condiții, Comisia putea, fără să își încalce obligația de a efectua o examinare globală a măsurilor susceptibile să instituie ajutoare de stat, să diferențieze, în analiza sa, regimul special de impozitare de cel al taxei forfetare.

— Cu privire la posibilitatea unei compensări

205 Reclamantele invocă faptul că avantajul reprezentat de diferența de impozit favorabilă France Télécom între 1994 și 2002 este mai mult decât compensat prin cuantumul taxelor forfetare la care întreprinderea a fost supusă între 1991 și 1993. Pentru a justifica efectuarea unei astfel de compensări, Republica Franceză și France Télécom susțin că Legea 90-568 a instituit un regim unic de impozitare și că taxa forfetară avea o natură exclusiv fiscală.

206 În temeiul jurisprudenței, Comisia, atunci când examinează o măsură susceptibilă să constituie un ajutor de stat, este obligată să ia în considerare ansamblul efectelor acesteia pentru beneficiarul potențial și, în special, să deducă, dacă este cazul, sarcinile specifice care grevează un avantaj (Hotărârea Curții din 25 iunie 1970, Franța/Comisia, 47/69, Rec., p. 487, punctul 7).

207 În schimb, simpla împrejurare că o măsură determinată de scutire este compensată, din punctul de vedere al beneficiarului, de agravarea unei sarcini specifice distincte și fără legătură cu prima nu o exclude pe prima de la calificarea ca ajutor de stat (Hotărârea din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 195 de mai sus, punctul 34).

208 Temeinicia argumentului reclamantelor potrivit căruia excedentul de impozit achitat de France Télécom din 1991 până în 1993, din cauza taxei forfetare, compensează diferența de impozit de care aceasta ar fi beneficiat între 1994 și 2002 depinde, așadar, de analiza caracteristicilor obiective ale taxei forfetare și de aspectul dacă aceasta poate fi considerată o sarcină inerentă avantajului care rezultă pentru France Télécom, dacă este cazul, din supunerea sa la regimul special de impozitare.

209 În această privință, trebuie amintit că Legea 90-568 a instituit un regim fiscal derogatoriu, aplicabil în special France Télécom, caracterizat printr-o împărțire în două faze. În cursul primei faze, din 1991 până în 1993, France Télécom nu era supusă niciunui alt impozit și niciunei alte taxe decât taxa forfetară. În cursul celei de a doua faze, care, inițial, trebuia să înceapă în 1994 și nu avea o durată limitată, France Télécom era supusă tuturor impozitelor de drept comun, însă pentru impozitele locale, printre care și taxa profesională, era supusă potrivit unor condiții derogatorii de la dreptul comun, care constituie regimul special de impozitare.

210 De altfel, din argumentația Republicii Franceze care se referă la raportul cu privire la proiectul de lege care a condus la adoptarea Legii 90-568, prezentat Adunării naționale franceze la 11 aprilie 1990, rezultă că derogarea de la regimul de drept comun prevăzută la articolul 19 din legea menționată – și anume taxa forfetară – era justificată de preocuparea de a obține, prin intermediul unui impozit special, resurse comparabile, în favoarea bugetului de stat, cu taxa plătită până la crearea France Télécom de administrația PTT, pe perioada necesară, având în vedere creșterea preconizată a cifrei de afaceri, pentru ca stabilirea impozitării France Télécom potrivit dreptului comun să producă venituri într-un cuantum comparabil (a se vedea punctul 160 de mai sus). De altfel, taxa forfetară a fost stabilită în fiecare an în cuantumul resurselor obținute anual de bugetul anexă al PTT până la crearea France Télécom.

211 Prin urmare, din natura, din obiectivele și din caracterul temporar al taxei forfetare rezultă că aceasta s-a substituit, pentru fiecare an în care a fost pusă în sarcina France Télécom, ansamblului impozitelor datorate în mod normal de France Télécom pentru anii în cauză. Or, ansamblul acestor impozite includea toate impozitele directe la care sunt în mod normal supuse întreprinderile – și anume, printre altele, nu numai taxa profesională, ci și impozitul pe profit și taxele funciare.

212 În schimb, taxa forfetară, datorită anualității sale și caracterului său temporar, nu a avut ca efect să se substituie impozitelor eludate, dacă este cazul, în anii ulteriori. Dispariția taxei forfetare, începând cu anul 1994, rezultă în realitate din faptul că, potrivit previziunilor aprobate de legiuitor, supunerea France Télécom la plata impozitelor de

drept comun și la sistemul special de impozitare, în ceea ce privește taxa profesională, trebuia să aducă statului resurse comparabile cu cele produse până în 1990 de bugetul anexă al PTT, resurse pe care taxa forfetară era destinată să le garanteze din 1991 până în 1993.

213 Prin urmare, taxa forfetară nu poate fi considerată o sarcină inerentă punerii în aplicare a regimului special de impozitare, ci mai degrabă o modalitate specială de impozitare a France Télécom pusă în aplicare pentru anii anteriori anului 1994. Prin urmare, Comisia nu putea lua în considerare compensarea solicitată de reclamante, iar analiza anuală a consecințelor supunerii France Télécom unei fiscalități speciale pe care Comisia a efectuat-o a fost întemeiată.

214 Într-adevăr, chiar presupunând că, astfel cum susține Republica Franceză, taxa forfetară a avut, în dreptul francez, o natură exclusiv fiscală, trebuie amintit că aceasta s-a substituit, din 1991 până în 1993, oricărei plăți în favoarea statului aflate în sarcina France Télécom, iar nu numai taxei profesionale. Or, o reducere a sarcinilor precum regimul special de impozitare – care a supus France Télécom, din 1994 până în 2002, unor contribuții de taxă profesională inferioare celor pe care întreprinderea le-ar fi datorat potrivit dreptului comun – nu poate fi compensată prin impunerea unei sarcini specifice diferite – și anume, în speță, a unei plăți care se substituie altor impozite decât taxa profesională, precum și, dacă este cazul, plății de dividende (va se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 195 de mai sus, punctul 34).

215 În plus, simpla împrejurare că taxa forfetară și regimul special de impozitare au fost amândouă instituite prin Legea 90-568 nu permite să se stabilească faptul că supunerea France Télécom la plata taxei forfetare era inerentă instituirii regimului special de impozitare. Astfel, faptul că taxa forfetară și regimul special de impozitare au fost instituite prin același act legislativ, astfel cum s-a amintit la punctul 200 de mai sus, nu este suficient pentru a demonstra că instituirea regimului special de impozitare începând din anul 1994 a făcut-o necesară pe cea a taxei forfetare din 1991 până în 1993 sau că punerea în aplicare a taxei forfetare în anii 1991-1993 a implicat-o pe cea a regimului special de impozitare pentru anii ulteriori anului 1994.

216 În plus, ținând seama de modalitățile de determinare a cuantumului taxei forfetare, egal în fiecare an cu resursele produse până atunci de bugetul anexă al PTT, Republica Franceză nu a reușit să demonstreze nici că modalitățile de impozitare specifice perioadei 1991-1993 au fost instituite avându-se în vedere o impozitare mai redusă în perioada următoare. Dimpotrivă, faptul că, la origine, nu fusese prevăzută nicio limită de timp pentru aplicarea regimului special de impozitare lasă să se creadă că statul membru considera suficient nivelul resurselor fiscale produse de regimul special de impozitare și este în sine în contradicție cu logica potrivit căreia taxa forfetară ar fi avut rolul de a se substitui unei impozitări insuficiente începând din 1994.

217 Pe de altă parte, un astfel de argument este în contradicție și cu cel, avansat de reclamante, potrivit căruia regimul special de impozitare nu avea ca obiect supunerea France Télécom unei fiscalități mai reduse decât dreptul comun. În orice caz, trebuie amintit, în această privință, că ajutoarele de stat nu sunt caracterizate de cauzele și de obiectivele lor, ci sunt definite în funcție de efectele lor (a se vedea Hotărârea Spania/Comisia, punctul 197 de mai sus, punctul 46 și jurisprudența citată).

218 Rezultă că este întemeiat refuzul Comisiei de a efectua o compensare între cuantumurile taxei forfetare achitate de France Télécom din 1991 până în 1993, pe de o parte, și diferențele de impozit ce rezultă, dacă este cazul, din regimul special de impozitare, pentru anii 1994-2002, pe de altă parte.

— Cu privire la existența unei diferențe de impozit

219 Din considerentele (54)-(59) ale decizie atacate rezultă că, pentru a stabili că France Télécom suportase o impozitare mai redusă decât cea la care ar fi trebuit supusă dacă i s-ar fi aplicat taxa profesională potrivit dreptului comun, Comisia s-a întemeiat pe elementele cifrice care i-au fost comunicare de Republica Franceză în cursul procedurii administrative.

220 Astfel, este cert că, cel puțin în trei rânduri în cursul procedurii administrative (a se vedea punctele 39, 43 și 51 de mai sus), Republica Franceză a comunicat Comisiei date din care rezultă că, în fiecare an, din 1994 până în 2002, France Télécom beneficiase de o diferență de impozit. Cuantumul exact al ajutorului în cauză nu ar fi putut fi determinat de Comisie, din cauza caracterului contradictoriu al datelor prezentate de statul membru, însă, în considerentul (59) al deciziei atacate, Comisia a arătat că acest cuantum trebuia să fie cuprins într-un interval ale cărui cuantumuri minim și maxim constau în simpla preluare a elementelor comunicate de autoritățile franceze (a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Comisia/Franța, punctul 87 de mai sus, punctele 31-35).

221 Este adevărat că, pe parcursul procedurii administrative, autoritățile franceze au insistat asupra caracterului aproximativ al estimării din 15 mai 2003 și al celei din 5 iulie 2004. Cu toate acestea, atât în timpul procedurii administrative, cât și în înscrisurile prezentate Tribunalului, acestea s-au sprijinit pe datele respective pentru a încerca să demonstreze că France Télécom fusese supusă unei fiscalități mai ridicate decât cea care ar fi rezultat din aplicarea dreptului comun în perioada 1991-2002, în ansamblul său.

222 Astfel, autoritățile franceze, în răspunsul la decizia de deschidere, au arătat, în scrisoarea din 15 mai 2003 (a se vedea punctul 39 de mai sus), următoarele:

„Această analiză definitivă, sub rezerva examinării dosarelor Comisiei și a observațiilor terților, confirmă că France Télécom nu a beneficiat, în baza regimului fiscal care i s-a aplicat între 1991 și 2002, de [un] avantaj susceptibil să constituie un ajutor de stat.

Astfel, nu numai că nu a beneficiat de un ajutor de stat în temeiul regimului specific de impozitare la care a fost supusă, însă France Télécom a achitat dimpotrivă un important impozit suplimentar, de peste 1,4 miliarde de euro, sumă neactualizată.”

223 Trebuie să se constate, așadar, că, pe parcursul procedurii administrative, informațiile comunicate Comisiei au fost prezentate ca fiind aproximative, însă nu îndoielnice în ceea ce privește existența unei diferențe de impozit în favoarea France Télécom din 1994 până în 2002.

224 În aceste condiții, a fost inutilă invocarea de către France Télécom, cu ocazia ședinței, a faptului că datele reținute de Comisie în decizia atacată făceau extrapolări și că nu aveau legătură cu realitatea. Astfel, legalitatea unei decizii în materia ajutoarelor de stat se apreciază în funcție de informațiile de care Comisia putea să dispună la momentul la care a adoptat-o (a se vedea Hotărârea Curții din 15 aprilie 2008, Nuova Agricast, C-390/06, Rep., p. I-2577, punctul 54 și jurisprudența citată).

225 În consecință, Comisia avea motive să constate că, din 1994 până în 2002, France Télécom beneficiase în fiecare an de un ajutor selectiv, constând în existența, în favoarea sa, a unei diferențe de impozit.

Cu privire la justificarea prin coerența sistemului fiscal

226 France Télécom susține că diferența de impozit de care a beneficiat se justifică prin economia generală a sistemului fiscal și nu constituie, prin urmare, un ajutor de stat.

227 Articolul 87 alineatul (1) CE interzice ajutoarele de stat care favorizează anumite întreprinderi sau producerea anumitor bunuri, mai exact, ajutoarele selective (Hotărârea din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 195 de mai sus, punctul 94; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Curții din 8 noiembrie 2001, Adria-Wien Pipeline și Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, C-143/99, Rec., p. I-8365, punctul 34).

228 În vederea aplicării articolului 87 alineatul (1) CE, trebuie să se stabilească dacă, în cadrul unui regim juridic determinat, o măsură de stat este de natură să favorizeze anumite întreprinderi sau producerea anumitor bunuri față de alte întreprinderi care se găsesc într-o situație de fapt și de drept comparabilă în raport cu obiectivul urmărit de măsura respectivă (a se vedea Hotărârea Adria-Wien Pipeline și Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, punctul 227 de mai sus, punctul 41 și jurisprudența citată).

229 Cu toate acestea, potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de ajutor de stat nu are în vedere măsurile de stat care introduc o diferențiere între întreprinderi și sunt, prin urmare, *a priori* selective, dacă această diferențiere rezultă din natura sau din economia sistemului fiscal din care fac parte (Hotărârea Curții din 6 septembrie 2006, Portugalia/Comisia, C-88/03, Rec., p. I-7115, punctul 52; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Curții din 2 iulie 1974, Italia/Comisia, punctul 66 de mai sus, punctul 33, și Hotărârea Curții din 15 decembrie 2005, Unicredito Italiano, C-148/04, Rec., p. I-11137, punctul 51).

230 Justificarea întemeiată pe natura sau pe economia generală a sistemului fiscal face trimitere, la rândul său, la coerența unei măsuri fiscale cu logica internă a sistemului fiscal în care se înscrie (a se vedea Hotărârea Diputación Foral de Álava/Comisia, punctul 154 de mai sus, punctul 59 și jurisprudența citată).

231 În speță, caracterul a priori selectiv al ajutorului în cauză nu ridică nicio îndoială, întrucât din Legea 90-568 rezultă că sistemul special de impozitare se aplica France Télécom și unei singure alte întreprinderi. Astfel, este cert că regimul special de impozitare constituie un regim fiscal derogatoriu în raport cu normele aplicabile în materie de taxă profesională tuturor întreprinderilor care se găsesc într-o situație de fapt și de drept comparabilă cu cea a France Télécom, având în vedere obiectivele urmărite prin acest impozit, stabilit în funcție de capacitatea contributivă a persoanelor impozabile, apreciată în funcție de criterii economice și în funcție de importanța activităților desfășurate de acestea pe teritoriul colectivităților locale unde dețin sedii (a se vedea punctele 16-24 de mai sus).

232 În ceea ce privește aspectul dacă regimul special de impozitare este justificat de natura și de economia sistemului fiscal, trebuie să se observe, în prealabil, că un astfel de argument nu a fost prezentat de Republica Franceză nici pe parcursul procedurii administrative, nici în cadrul prezentei acțiuni. Or, astfel cum în mod corect a remarcat Comisia, sarcina probei cu privire la existența unor astfel de justificări revine în principiu statului membru. Rezultă că France Télécom nu poate, în cadrul prezentei acțiuni, să invoce, în sprijinul argumentației sale, elemente de fapt pe care Comisia nu le cunoștea la data adoptării deciziei atacate (a se vedea în acest sens Hotărârea Nuova Agricast, punctul 224 de mai sus, punctul 54 și jurisprudența citată).

233 Pentru a susține că regimul special de impozitare este justificat de logica internă a regimului fiscal aplicabil întreprinderilor care își desfășoară activitatea în Franța, France Télécom prezintă două justificări.

234 Pe de o parte, regimul special de impozitare ar fi avut ca obiectiv să evite ca produsul taxei profesionale datorate de France Télécom să fie „transferat” de la stat către colectivitățile locale.

235 În această privință, France Télécom nu a stabilit în niciun fel că statului îi era imposibil să prevadă că, începând din 1994, taxa profesională aplicată întreprinderii ar fi lichidată în condițiile dreptului comun, apoi afectată mai degrabă bugetului de stat decât celui al fiecărei colectivități locale unde întreprinderea deținea un sediu.

236 Prin urmare, chiar presupunând că obiectivul de a afecta statului taxa profesională datorată de France Télécom ar putea justifica măsurile derogatorii care au avut ca obiect această întreprindere și chiar dacă, cu toate acestea, taxa profesională constituie un impozit al cărui produs este afectat colectivităților teritoriale, trebuie să se constate că reclamanta nu a demonstrat că același obiectiv nu ar fi putut fi atins prin măsuri care să nu îi confere niciun avantaj.

237 În continuare, France Télécom nu are temei să susțină, în orice caz, că avantajul selectiv de care a beneficiat este consecința necesară a afectării către bugetul de stat a produsului taxei profesionale care i s-a aplicat prin regimul special de impozitare.

238 Pe de altă parte, potrivit France Télécom, dificultatea de a institui începând cu 1991 o impozitare la nivelul fiecărei comune ar fi făcut necesar acest regim derogatoriu, în principal din cauza lipsei unei contabilități adaptate repartizării bazelor de impozitare ale taxei profesionale.

239 Trebuie să se observe, cu toate acestea, că regimul special de impozitare a intrat în vigoare în 1994, așadar, în cel de al patrulea an de după transformarea administrației PTT în întreprindere. Or, deși France Télécom a arătat că, în 1990, datele contabile privind patrimoniul necesare stabilirii taxei profesionale pentru fiecare sediu nu erau imediat disponibile, aceasta nu a prezentat în schimb nicio justificare de natură să demonstreze că repartizarea la nivelul fiecărei comune a bazelor de impozitare ale taxei profesionale, pe care a efectuat-o în cele din urmă în vederea impozitării stabilite pentru anul 2003, nu putea fi realizată încă de la începutul anilor ’90. Datele pertinente pentru impozitarea stabilită pentru anul 1994 erau astfel cele referitoare la anul 1992, care reprezenta perioada de referință pentru această impozitare (a se vedea punctul 21 de mai sus).

240 Prin urmare, niciunul dintre argumentele prezentate de France Télécom nu este de natură să demonstreze că regimul fiscal derogatoriu care a fost aplicat și a conferit un avantaj acestei întreprinderi era justificat de natura și de economia sistemului fiscal.

241 Rezultă din cele de mai sus că niciunul dintre argumentele invocate de reclamante nu poate avea succes și că primul motiv al Republicii Franceze, precum și al doilea motiv al France Télécom trebuie înlăturate.

6. *Cu privire la aplicarea principiului protecției încrederii legitime*

Argumentele părților

242 Republica Franceză, prin intermediul celui de al patrulea motiv al său, prezentat în subsidiar, și France Télécom, prin primul aspect al celui de al patrulea motiv al său, amintesc că, potrivit articolului 14 din Regulamentul nr. 659/1999, Comisia nu poate solicita recuperarea unui ajutor în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general de drept comunitar și că principiul protecției încrederii legitime și principiul securității juridice fac parte dintre principiile generale ale dreptului comunitar. În raportul său C (2004) 434 din 9 februarie 2004 privind aplicarea normelor privind ajutorul de stat în cazul măsurilor referitoare la impozitarea directă a activităților economice, Comisia ar fi admis de altfel că principiul protecției încrederii legitime se putea opune unei decizii de recuperare în cazul în care un regim analog fusese considerat ca fiind în afara domeniului de aplicare al articolului 87 alineatul (1) CE sau fusese declarat compatibil cu piața comună în trecut.

243 În ceea ce privește conținutul acestui principiu, France Télécom susține că din jurisprudența constantă a Curții și a Tribunalului rezultă că posibilitatea de a invoca principiul protecției încrederii legitime este deschisă oricărui operator economic pe care o instituție l-a determinat să nutrească speranțe întemeiate [Hotărârea Curții din 11 martie 1987, Van den Bergh en Jurgens și Van Dijk Food Products (Lopik)/CEE, 265/85, Rec., p. 1155, punctul 44].

244 France Télécom recunoaște că, în principiu, întreprinderile beneficiare ale unui ajutor nu ar putea avea o încredere legitimă în legalitatea ajutorului decât dacă acesta a fost acordat cu respectarea procedurii prevăzute la articolul 88 CE și că un operator diligent trebuie să fie în mod normal în măsură să se asigure că această procedură a fost respectată. Cu toate acestea, jurisprudența nu ar exclude posibilitatea beneficiarului de a invoca circumstanțe excepționale susceptibile să îl determine să aibă o încredere legitimă în legalitatea ajutorului (Hotărârea Curții din 20 septembrie 1990, Comisia/Germania, C-5/89, Rec., p. I-3437, punctul 16), iar Comisia ar recunoaște această

posibilitate în deciziile sale [considerentul (80) al Deciziei 2004/76/CE a Comisiei din 13 mai 2003 privind schema de ajutor de stat pusă în aplicare de Franța în favoarea centrelor de coordonare și a centrelor de logistică (JO 2004, L 23, p. 1)].

245 În speță, France Télécom este de părere că există circumstanțe excepționale de natură să o determine să aibă o încredere legitimă în sensul că regimul special de impozitare nu ar constitui un avantaj susceptibil să fie calificat ca ajutor de stat.

246 Republica Franceză și France Télécom amintesc că regimul fiscal examinat de Comisie în speță este cel instituit prin articolele 18-21 din Legea 90-568, astfel cum reiese în special din considerentele (28), (32) și (61) ale deciziei de deschidere și din considerentele (17) și (21) ale deciziei atacate.

247 Or, articolul 21 din Legea 90-568 ar fi făcut deja obiectul unei examinări din partea serviciilor Comisiei în urma unei plângeri depuse la 4 mai 1990 cu privire la normele speciale de supunere a La Poste la plata taxei profesionale. Prin decizia din 8 februarie 1995 (JO 1995, C 262, p. 11, denumită în continuare „decizia privind La Poste"), Comisia ar fi admis că avantajul fiscal instituit, în favoarea La Poste, prin articolul 21 din Legea 90-568 nu constituia un ajutor în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. Această decizie ar fi fost confirmată de Tribunal în Hotărârea din 27 februarie 1997, FFSA și alții/Comisia (T-106/95, Rec., p. II-229). Cu ocazia examinării acestei dispoziții, Comisia ar fi luat în mod necesar cunoștință de normele privind regimul de taxă profesională aplicabil France Télécom. Or, dacă ar fi avut îndoieli cu privire la aspectul dacă acesta constituia un ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, aceasta ar fi trebuit, în virtutea obligației sale de diligență, să inițieze o procedură de investigare conform articolului 88 alineatul (3) CE. În lipsa inițierii unei astfel de proceduri și în circumstanțele excepționale ale cauzei, France Télécom și autoritățile franceze ar fi fost îndreptățite să nutrească o încredere legitimă în compatibilitatea regimului taxei profesionale ce decurge din Legea 90-568 cu articolul 87 alineatul (1) CE.

248 Republica Franceză și France Télécom invocă patru argumente suplimentare în sprijinul tezei lor potrivit căreia principiul protecției încrederii legitime se opune în speță recuperării ajutorului de stat identificat de Comisie.

249 În primul rând, împrejurările în cauză ar fi apropiate de cele din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Tribunalului din 1 iulie 2004, Salzgitter/Comisia (T-308/00, Rec., p. II-1933).

250 În al doilea rând, convingerea autorităților franceze și a France Télécom ar fi fost cu atât mai puternică cu cât obiectivul urmărit prin regimul special de impozitare nu era acordarea vreunui avantaj în favoarea France Télécom, ci numai să asigure că supunerea progresivă a France Télécom normelor fiscale de drept comun are un efect neutru asupra bugetului de stat. Spre deosebire de ajutoarele fiscale, care constau de obicei în măsuri de scutire sau de reducere a cotelor de impozitare, în speță nu există asemenea măsuri. Dimpotrivă, până în 1999, France Télécom și autoritățile franceze ar fi fost convinse că regimul special de impozitare ar determina o supraimpozitare în raport cu dreptul comun. Astfel, France Télécom nu ar fi putut bănui că regimul special de impozitare putea să constituie un ajutor de stat.

251 În al treilea rând, în Decizia 2006/621/CE din 2 august 2004 privind ajutorul de stat pus în aplicare de Franța în favoarea France Télécom (JO 2006, L 257, p. 11), Comisia ar fi considerat că, „întrucât France Télécom putuse în mod legitim să aibă încredere în faptul că comportamentele [Republicii Franceze] nu constituiau un ajutor de stat", „dispunerea recuperării ajutorului ar fi contrară principiilor generale ale dreptului comunitar" [considerentul (264)]. Or, în speță, France Télécom nu ar fi fost conștientă de faptul că beneficia de un ajutor de stat anterior întocmirii primelor simulări de către autoritățile franceze. Până atunci, cu alte cuvinte cel puțin până în anul 2000, France Télécom ar fi considerat mai degrabă că modalitățile speciale de supunere a sa la plata taxei profesionale reprezentau pentru ea un dezavantaj concurențial în relațiile cu colectivitățile locale. De altfel, aceasta ar fi solicitat alinierea regimului său special de impozitare la dreptul comun.

252 În al patrulea rând, Comisia nu ar fi avut, la data deciziei atacate, o practică decizională suficient consolidată și niciun regim de impozitare comparabil cu măsurile în cauză nu ar fi fost considerat ajutor de stat.

253 În replica sa, Republica Franceză contestă argumentul Comisiei potrivit căruia, în condițiile în care nu a notificat ajutorul în cauză, nu ar avea posibilitatea să invoce principiul protecției încrederii legitime. Ar avea astfel posibilitatea să invoce acest principiu atât beneficiarul unui ajutor, cât și statul membru care a acordat acest ajutor. Domeniul de aplicare al jurisprudenței invocate de Comisie ar fi limitat la acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, iar această jurisprudență nu s-ar opune ca un stat membru să invoce respectarea acestui principiu în ceea ce privește beneficiarul ajutorului în cadrul unei acțiuni în anulare.

254 Comisia susține, în primul rând, că un stat membru nu poate invoca principiul protecției încrederii legitime nici în privința sa, nici în privința beneficiarului ajutorului atunci când nu notifică Comisiei un ajutor nou. În consecință, în lipsa notificării de către Republica Franceză a măsurilor în litigiu, principiul protecției încrederii legitime nu s-ar putea opune obligației de recuperare a unui ajutor acordat ilegal (Hotărârea Curții Comisia/Germania, punctul 244 de mai sus, punctele 14 și 17, și Hotărârea Curții din 11 noiembrie 2004, Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, C-183/02 P și C-187/02 P, Rec., p. I-10609, punctul 44, Hotărârea Tribunalului din 15 septembrie 1998, BFM și EFIM/Comisia, T-126/96 și T-127/96, Rec., p. II-3437, punctul 69, și Hotărârea Tribunalului din 10 aprilie 2003, Scott/Comisia, T-366/00, Rec., p. II-1763, punctul 61).

255 Comisia invocă, în al doilea rând, faptul că, în decizia privind La Poste, nu a examinat și nu a luat poziție cu privire la dispozițiile Legii 90-568 privind regimul de taxă profesională aplicabil întreprinderii France Télécom. Or, întrucât aceste dispoziții nu au fost notificate, tăcerea Comisiei nu ar putea fi interpretată ca o aprobare (Hotărârea Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, punctul 254 de mai sus, punctul 52).

256 În orice caz, Comisia apreciază că, în condițiile în care Tribunalul, în Hotărârea FFSA și alții/Comisia, punctul 247 de mai sus, a statuat că dispozițiile Legii 90-568 privind La Poste constituiau ajutoare compatibile cu piața comună, Republica Franceză nu ar putea avea o încredere legitimă în faptul că dispozițiile aplicabile France Télécom nu ar constitui ajutoare. Autoritățile franceze ar fi trebuit, în aceste condiții, să notifice dispozițiile în cauză (Hotărârea Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, punctul 254 de mai sus, punctele 48-50).

257 Comisia susține, în al treilea rând, că trimiterea la Decizia 2006/621 este inoperantă, circumstanțele prezentei cauze și cele din cauza în care a intervenit această decizie fiind diferite.

258 Comisia invocă, în al patrulea rând, faptul că, prin adoptarea deciziei atacate, nu a operat o schimbare în politica privind ajutoarele de natură fiscală, ci a aplicat situației din speță normele obiective prevăzute la articolul 87 alineatul (1) CE.

Aprecierea Tribunalului

259 În temeiul unei jurisprudențe constante, chiar în absența unei dispoziții, posibilitatea de a invoca principiul protecției încrederii legitime aparține oricărui particular pe care o instituție, prin furnizarea unor asigurări precise, l-a determinat să nutrească speranțe întemeiate [a se vedea Hotărârea Van den Bergh en Jurgens și Van Dijk Food Products (Lopik)/CEE, punctul 243 de mai sus, punctul 44, și Hotărârea Tribunalului din 21 iulie 1998, Mellett/Curtea de Justiție, T-66/96 și T-221/97, RecFP, p. I-A-449 și II-1305, punctul 104 și jurisprudența citată].

260 Constituie astfel de asigurări, indiferent de forma în care sunt comunicate, informații precise, necondiționate și corespunzătoare, emise de surse autorizate și de încredere. În

schimb, nu se poate invoca încălcarea acestui principiu în cazul în care administrația nu a furnizat asigurări precise (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 14 februarie 2006, TEA-CEGOS și alții/Comisia, T-376/05 și T-383/05, Rec., p. II-205, punctul 88 și jurisprudența citată).

261 Din acest principiu, expres aplicabil în materie de control al ajutoarelor de stat în temeiul articolului 14 din Regulamentul nr. 659/1999, rezultă că protecția încrederii legitime a beneficiarului poate fi invocată (Hotărârea Comisia/Germania, punctul 244 de mai sus, punctul 16), cu condiția ca acesta să dispună de asigurări suficient de precise, rezultate dintr-o acțiune pozitivă a Comisiei, care îi permit să aprecieze că o măsură nu constituie un ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. În schimb, în lipsa unei poziții exprese adoptate de Comisie cu privire la o măsură care i-a fost notificată, tăcerea instituției nu poate, în temeiul principiului protecției încrederii legitime a unei întreprinderi beneficiare a unui ajutor de stat, să se opună recuperării acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, punctul 254 de mai sus, punctul 44).

262 Cu toate acestea, având în vedere caracterul imperativ al controlului ajutoarelor de stat efectuat de Comisie în temeiul articolului 88 CE, întreprinderile beneficiare ale unui ajutor nu pot avea, în principiu, încredere legitimă în legalitatea unui ajutor decât dacă acesta a fost acordat cu respectarea procedurii prevăzute de articolul menționat. Astfel, un operator economic diligent trebuie în mod normal să fie în măsură să se asigure că această procedură a fost respectată. În consecință, de asemenea, un stat membru ale cărui autorități au acordat un ajutor cu încălcarea normelor de procedură prevăzute la articolul 88 CE nu poate invoca încrederea legitimă a beneficiarilor pentru a se sustrage obligației de a lua măsurile necesare pentru executarea unei decizii a Comisiei prin care este obligat să recupereze ajutorul (a se vedea Hotărârea Curții Comisia/Germania, punctul 244 de mai sus, punctele 14 și 17, și Hotărârea din 19 iunie 2008, Comisia/Germania, C-39/06, nepublicată în Repertoriu, punctul 24 și jurisprudența citată).

263 Desigur, posibilitatea beneficiarului unui ajutor ilegal de a invoca circumstanțe excepționale care au putut în mod legitim să determine încrederea sa în caracterul legal al acestui ajutor și să se opună, în consecință, restituirii acestuia nu poate fi exclusă [a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului BFM și EFIM/Comisia, punctul 254 de mai

sus, punctul 70, și Hotărârea Tribunalului din 5 august 2003, P & O European Ferries (Vizcaya) și Diputación Foral de Vizcaya/Comisia, T-116/01 și T-118/01, Rec., p. II-2957, punctele 201 și 204].

264 În speță, este cert că ajutorul în cauză nu a fost notificat, întrucât acesta a fost examinat de Comisie în urma unei plângeri care a intervenit după ce primul element al ajutorului – și anume diferența de impozit de care a beneficiat France Télécom pentru anul 1994 – a fost acordat. Trebuie, prin urmare, să se concluzioneze că, în principiu, nici Republica Franceză, nici France Télécom nu pot invoca principiul protecției încrederii legitime a beneficiarului ajutorului în cauză pentru a se opune deciziei de recuperare, cu excepția cazului în care demonstrează existența unor circumstanțe excepționale care au putut determina încrederea legitimă a France Télécom în caracterul legal al ajutorului în cauză.

265 Împrejurarea excepțională invocată în acest sens de Republica Franceză și de France Télécom constă în examinarea articolului 21 din Legea 90-568 de către Comisie, în urma căreia aceasta a concluzionat, în decizia privind La Poste, că reducerea bazelor de impozitare la 85 % din valoarea acestora, aplicabilă La Poste – însă nu și France Télécom – în temeiul articolului 21 punctul I 3 nu constituia un ajutor de stat. Reclamantele subliniază că regimul special de impozitare a fost instituit prin același articol și că era aplicabil și pentru La Poste. Or, cu ocazia examinării pe care a efectuat-o, Comisia nu a apreciat că acest regim constituia un ajutor de stat.

266 În primul rând, trebuie arătat în această privință că, astfel cum recunosc chiar reclamantele, Comisia nu a luat în niciun fel poziție cu privire la regimul special de impozitare. Or, posibilitatea de a invoca principiul protecției încrederii legitime presupune ca beneficiarul să poată dovedi primirea unor asigurări precise din partea administrației (a se vedea punctul 260 de mai sus).

267 În al doilea rând, din chiar cuprinsul deciziei privind La Poste reiese că celelalte dispoziții ale articolului 21 din Legea 90-568, în special cele referitoare la taxa

profesională și la regimul special de impozitare, nu au fost examinate. Tăcerea Comisiei în ceea ce privește regimul special de impozitare în decizia privind La Poste nu putea, așadar, să fie suficientă pentru a justifica încrederea legitimă a La Poste și, a fortiori, nici a France Télécom, că acest regim fiscal nu constituia un ajutor de stat (a se vedea în acest sens Hotărârea Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, punctul 254 de mai sus, punctul 44).

268 În al treilea rând, astfel cum arată Comisia în apărare, aprecierea cuprinsă în decizia privind La Poste, potrivit căreia reducerea bazelor de impozitare în discuție în acea cauză nu constituia un ajutor de stat, a fost infirmată de Tribunal în Hotărârea FFSA și alții/Comisia, punctul 247 de mai sus. Astfel, la punctele 167 și 168 din acea hotărâre, Tribunalul a statuat că dispozițiile în cauză ale articolului 21 din Legea 90-568 instituiau un ajutor de stat care intra în domeniul de aplicare al articolului 87 alineatul (1) CE, chiar dacă acesta era compatibil cu piața comună datorită derogării prevăzute la articolul 86 alineatul (2) CE în favoarea întreprinderilor publice. Recursul introdus împotriva acestei hotărâri a fost respins de Curte (Ordonanța din 25 martie 1998, FFSA și alții/Comisia, C-174/97 P, Rec., p. I-1303). Astfel, chiar presupunând că decizia privind La Poste ar fi putut determina Republica Franceză și pe France Télécom să spere că măsurile prevăzute la articolul 21 din Legea 90-568 nu constituie ajutoare de stat, astfel de speranțe s-au dovedit neîntemeiate și nu se numărau, așadar, printre cele cărora principiul protecției încrederii legitime le permite garantarea respectării.

269 În al patrulea rând, în orice caz, la data la care ar fi trebuit să intervină notificarea ajutorului în cauză – și anume anterior datei la care contribuția de taxă profesională aplicată întreprinderii France Télécom pentru anul 1994 a devenit exigibilă –, trebuie să se observe că decizia privind La Poste nu fusese încă adoptată de Comisie.

270 În consecință, trebuie să se constate că Republica Franceză și France Télécom nu au demonstrat existența unor circumstanțe excepționale care să le permită să invoce principiul protecției încrederii legitime.

271 Niciunul dintre argumentele reclamantelor nu este de natură să infirme această apreciere.

272 Astfel, în primul rând, Republica Franceză face trimitere la raportul C (2004) 434 din 9 februarie 2004 privind aplicarea normelor privind ajutorul de stat în cazul măsurilor referitoare la impozitarea directă a activităților economice. Presupunând că reclamanta intenționează să susțină că acest raport este obligatoriu pentru Comisie, este suficient să se arate că acesta indică, în special, că „faptul de a autoriza o parte a unei scheme nu constituie în niciun fel o apreciere cu privire la conformitatea cu normele tratatului a celorlalte aspecte ale aceleiași scheme". Astfel, chiar textul acestui raport exclude posibilitatea ca din aprobarea măsurii instituite la articolul 21 punctul I 3 din Legea 90-568 să se deducă autorizarea măsurilor instituite prin ansamblul celorlalte dispoziții ale aceluiași articol.

273 În al doilea rând, nici argumentul Republicii Franceze potrivit căruia circumstanțele prezentelor cauze ar fi apropiate de cele din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Salzgitter/Comisia, punctul 249 de mai sus, nu poate fi primit. Astfel, în respectiva cauză, Tribunalul a statuat că împrejurarea că beneficiarul unui ajutor nu poate invoca principiul protecției încrederii legitime, întrucât ajutorul nu a fost notificat, nu l-ar priva pe acesta de posibilitatea de a invoca principiul securității juridice.

274 Or, cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Salzgitter/Comisia, punctul 249 de mai sus, se caracteriza prin circumstanțe speciale, printre care intervenția unei decizii de a nu ridica obiecții împotriva dispoziției în temeiul căreia fusese acordat ajutorul în cauză, retragerea parțială și explicită a acestei decizii, o schimbare de analiză din partea Comisiei, o incertitudine cu privire la aspectul dacă noi aplicări ale dispoziției în cauză trebuiau să facă obiectul unor notificări și o inacțiune prelungită a Comisiei în condițiile în care cunoștea perfect existența ajutoarelor în cauză.

275 Prin comparație, în prezentele cauze, dispozițiile Legii 90-568 pe care se întemeia regimul special de impozitare nu au fost notificate Comisiei și, prin urmare, nu au putut face obiectul unei decizii de a nu ridica obiecții.

276 În această privință și în al treilea rând, argumentul reclamantelor potrivit căruia Republica Franceză putea să nu notifice regimul special de impozitare, în condițiile în care nu era clară intenția legiuitorului francez de a acorda un ajutor de stat în favoarea France Télécom, nu poate fi admis. Astfel, pe de o parte, intenția statului membru nu are relevanță pentru existența unui ajutor de stat (a se vedea punctul 198 de mai sus). Pe de altă parte, notificarea unei măsuri susceptibile de a conferi un avantaj unei întreprinderi este mijlocul, prevăzut de tratat, care permite statelor membre să se asigure că nu acordă un ajutor de stat ilegal, iar întreprinderilor, că nu beneficiază de un astfel de ajutor. Or, în condițiile în care regimul special de impozitare constituia o modalitate de supunere la plata taxei profesionale derogatorie de la dreptul comun și referitoare la două întreprinderi, nu se putea exclude a priori că este vorba despre un ajutor de stat. Este totuși cert că regimul special de impozitare nu a fost notificat Comisiei. În această privință, trebuie amintit că, în lipsa unor împrejurări excepționale, atunci când un ajutor este pus în aplicare fără a fi notificat în prealabil Comisiei, astfel încât acesta este ilegal în temeiul articolului 88 alineatul (3) CE, beneficiarul ajutorului nu poate avea, în acel moment, o încredere legitimă în legalitatea acordării acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, punctul 254 de mai sus, punctul 45).

277 În al patrulea rând, astfel cum arată Comisia, condițiile în care poate fi recunoscută protecția încrederii legitime sunt proprii fiecărei cauze. Astfel, simpla împrejurare că s-a recunoscut de către Comisie că France Télécom se putea prevala de acest principiu în cauza în care s-a adoptat Decizia 2006/621 este lipsită de relevanță pentru stabilirea faptului dacă întreprinderea poate beneficia de această protecție în speță.

278 În al cincilea rând, în sfârșit, argumentul Republicii Franceze potrivit căruia Comisia nu avea o practică decizională consolidată urmează de asemenea să fie respins. Astfel, o asemenea lipsă a practicii, presupunând că este dovedită, nu ar fi de natură să sprijine teza potrivit căreia reclamantele se puteau aștepta în mod legitim ca acest regim special de impozitare să nu instituie un ajutor de stat.

279 Rezultă din cele de mai sus că argumentele reclamantelor nu pot fi primite și că, în consecință, ar patrulea motiv prezentat de Republica Franceză, precum și primul aspect al celui de al patrulea motiv prezentat de France Télécom trebuie respinse.

7. *Cu privire la posibilitatea dispunerii recuperării unui ajutor al cărui cuantum este nedeterminat și la respectarea principiului securității juridice*

Argumentele părților

280 France Télécom, prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, susține că posibilitatea de a determina exact cuantumul unui ajutor incompatibil cu piața comună este o condiție a recuperării acestuia, iar caracterul ipotetic al cuantumului care trebuie recuperat este contrar principiului securității juridice.

281 France Télécom arată că principiul securității juridice nu poate fi limitat la condițiile impuse pentru nașterea unei încrederi legitime a beneficiarului ajutorului (Hotărârea Salzgitter/Comisia, punctul 249 de mai sus) și că acest principiu impune ca orice act al administrației care produce efecte juridice să fie clar și precis pentru ca persoana interesată să își poată cunoaște fără ambiguitate drepturile și obligațiile și să ia decizii în consecință (Hotărârea Curții din 1 octombrie 1998, Langnese-Iglo/Comisia, C-279/95 P, Rec., p. I-5609, punctul 78). Prin urmare, conform acestui principiu, Comisia ar fi fost obligată să ofere Republicii Franceze informații care să permită determinarea fără dificultăți excesive a cuantumului ajutorului care trebuie recuperat și, în special, să stabilească criteriul care să permită măsurarea amplorii avantajelor concurențiale de care a beneficiat France Télécom (Hotărârea Curții din 12 iulie 1973, Comisia/Germania, 70/72, Rec., p. 813, Hotărârea Curții din 13 iulie 1988, Franța/Comisia, 102/87, Rec., p. 4067, punctul 33, și Hotărârea Curții din 12 octombrie 2000, Spania/Comisia, C-480/98, Rec., p. I-8717, punctul 25).

282 Or, Comisia s-ar fi limitat să definească un interval cu caracter indicativ fără a preciza parametrii necesari pentru calcularea cuantumului ajutorului care trebuie recuperat. Prin urmare, nu s-ar putea considera că decizia atacată are efecte juridice clare și precise, fapt ce contravine principiului securității juridice.

283 De fapt, ar fi imposibilă calcularea exactă a cuantumului diferenței dintre contribuțiile de taxă profesională impuse întreprinderii France Télécom pentru anii anteriori anului 2003 și cuantumul impozitului pe care France Télécom ar fi trebuit să îl plătească dacă ar fi fost impozitată în condițiile dreptului comun.

284 Astfel, France Télécom nu ar dispune de o contabilitate analitică de natură să permită repartizarea bazelor de impozitare la nivelul fiecărei comune, primele date disponibile privind anul 2001, care constituie, conform articolului 1467 A din Codul general al impozitelor, perioada de referință pentru stabilirea impozitului datorat pentru anul 2003 (a se vedea punctul 21 de mai sus). France Télécom ar deține aproximativ 19 000 de sedii, cunoscând variații semnificative în perioada 1991-2000, ceea ce ar face imposibilă orice repartizare reală a bazelor de impozitare pentru anii anteriori anului 2001.

285 În plus, imposibilitatea repartizării bazelor de impozitare pentru calcularea cuantumului impozitului pe care France Télécom ar fi trebuit în mod normal să îl plătească ar face de asemenea imposibilă determinarea cotelor locale reale aplicabile, care, în plus, nu ar mai fi disponibile. Astfel, cuantumurile comunicate Comisiei în mai 2003 ar fi fost obținute, pentru anii 1994-1999, pornind de la o cotă medie națională de impozitare a France Télécom calculată prin extrapolare lineară pornind de la cota medie ponderată națională.

286 Datele transmise în iulie 2004 ar avea un caracter mai fiabil, întrucât ar fi stabilite pornind de la cuantumul efectiv aplicat întreprinderii France Télécom conform dreptului comun pentru anul 2003, însă acestea s-ar sprijini de asemenea, pentru anii anteriori, pe o reconstituire fictivă prin extrapolare.

287 În aceste condiții, datele transmise de Republica Franceză pe parcursul procedurii administrative nu ar putea avea decât un caracter indicativ și foarte aproximativ, aspect cu privire la care Comisia ar fi fost avertizată corespunzător. Administrația ar fi ținut de altfel seama, astfel cum o dovedește procesul-verbal al ședinței colegiului membrilor Comisiei în cadrul căreia a fost adoptată decizia atacată. Astfel, ar fi imposibilă calcularea cuantumului exact al avantajului de care se consideră că a beneficiat France Télécom pornind de la parametrii definiți în decizia atacată. Or, în Deciziile 2006/216 și 2006/621, Comisia ar fi dedus din imposibilitatea calculării cuantumului ajutoarelor pe care le identificase că nu era posibil să se dispună recuperarea acestora.

288 Comisia susține, cu titlu introductiv, că, în temeiul unei jurisprudențe constante, se poate limita la constatarea obligației de restituire a ajutoarelor și să lase în sarcina autorităților naționale calcularea cuantumului precis al ajutoarelor care trebuie restituite.

289 În continuare, Comisia arată că lipsa unor date contabile certe nu împiedică recuperarea unui ajutor atunci când acesta poate fi identificat cu precizie. Or, în decizia atacată, ajutorul în cauză ar fi fost definit cu precizie ca diferența de impozit ce corespunde diferenței dintre impozitarea cu taxa profesională care ar fi fost impusă întreprinderii France Télécom dacă aceasta ar fi fost supusă dreptului comun și impozitarea efectiv suportată de această întreprindere din 1994 până în 2002. Cuantificarea exactă a ajutorului în cauză nu ar avea relevanță pentru legalitatea deciziei atacate, ci ar ține de faza de executare a acesteia, care s-ar sprijini pe obligația de cooperare loială între Comisie și statele membre prevăzută la articolul 10 CE.

290 În această privință, în primul rând, utilizarea unei metode de extrapolare pornind de la datele disponibile ar fi admisibilă. Această metodă ar fi fost de altfel utilizată de Republica Franceză pe parcursul procedurii administrative și ar fi condus la cele două serii de rezultate reținute în decizia atacată pentru a stabili intervalul indicativ în care se situează cuantumul care trebuie recuperat.

291 Caracterul indicativ al acestor cuantumuri ar fi fost luat în considerare în mod corespunzător de colegiul membrilor Comisiei [PV (2004) 1667 final din 19 și 20 iulie 2004, punctul 20.1, p. 34] și, în consecință, termenul „indicativ" ar fi fost adăugat în considerentul (59) al deciziei atacate printr-o rectificare adoptată la 19 ianuarie 2005 [C (2005) 75 final] și notificată în aceeași zi Republicii Franceze.

292 În al doilea rând, imposibilitatea reconstituirii cuantumurilor impozitului pe care France Télécom ar fi trebuit să îl suporte dacă ar fi fost supusă dreptului comun nu poate fi susținută serios.

293 Mai întâi, autoritățile franceze s-ar fi bazat în mod succesiv pe două serii de date, prezentate la 15 mai 2003 și la 29 ianuarie 2004, pe care le prezentau ca fiind suficient de credibile, pentru a încerca să dovedească lipsa unui avantaj pentru France Télécom în perioada 1991-2002. Or, abia când a înțeles că Comisia se pregătea să refuze admiterea argumentului întemeiat pe compensarea între taxa forfetară aplicată întreprinderii France Télécom pentru perioada cuprinsă între anul 1991 și anul 1993 și diferența de impozit ce rezulta din regimul special de impozitare pentru anii 1994-2002, Republica Franceză ar fi susținut, pentru prima dată, că estimările sale nu erau fiabile.

294 Apoi, ar fi lipsite de orice temei afirmațiile potrivit cărora nu ar fi disponibile informațiile necesare pentru determinarea cuantumului contribuțiilor de taxă profesională care ar fi trebuit să fie în mod normal impuse întreprinderii France Télécom pentru anii 1994-2002.

295 Astfel, ar fi neverosimil ca France Télécom să nu poată cunoaște cu suficientă precizie așezarea geografică a activelor sale într-o perioadă care nu este foarte îndepărtată. În ceea ce privește cotele de impozitare votate în anii respectivi de colectivitățile teritoriale pe teritoriul cărora France Télécom deținea sedii, ar fi vorba despre date publice a căror dispariție ar fi total inexplicabilă.

Aprecierea Tribunalului

296 Trebuie amintit, cu titlu introductiv, că, răspunzând unor întrebări care i-au fost adresate de Tribunal, Republica Franceză a arătat că, în urma Hotărârii Comisia/Franța, punctul 93 de mai sus, își retrage al cincilea motiv al acțiunii sale, prin care susținea că imposibilitatea calculării cuantumului exact al ajutorului în cauză se opunea executării obligației de recuperare a acestuia și că efectuase executarea provizorie a articolului 2 din decizia atacată. În aceste condiții, vor fi luate în considerare numai argumentele prezentate de France Télécom.

297 În temeiul unei jurisprudențe constante, Comisia nu este obligată să indice, în decizia prin care se dispune recuperarea ajutorului ilegal, cuantumul exact al ajutorului care trebuie restituit. Astfel, cerințele dreptului comunitar în materie nu impun decât ca, pe de o parte, recuperarea ajutoarelor acordate ilegal să conducă la restabilirea situației anterioare și, pe de altă parte, ca această restituire să fie efectuată potrivit modalităților prevăzute de dreptul național, fără ca aplicarea dispozițiilor acestuia din urmă să poată aduce atingere domeniului de aplicare și eficacității dreptului comunitar (a se vedea Hotărârea Ladbroke Racing/Comisia, punctul 184 de mai sus, punctul 187 și jurisprudența citată).

298 Este suficient, așadar, să poată fi efectuată calcularea cuantumului ajutorului care trebuie recuperat, având în vedere indicațiile cuprinse în decizie, fără o dificultate excesivă (Hotărârea din 13 iulie 1988, Franța/Comisia, punctul 281 de mai sus, punctul 33).

299 Comisia se poate limita astfel la constatarea obligației de restituire a ajutorului în cauză și să lase în sarcina autorităților naționale calcularea cuantumului precis al ajutorului care trebuie restituit, în special atunci când calcularea necesită luarea în considerare a regimurilor fiscale sau de securitate socială ale căror condiții sunt stabilite de legislația națională aplicabilă (Hotărârile din 12 octombrie 2000, Spania/Comisia, punctul 281 de mai sus, punctul 26, și Ladbroke Racing/Comisia, punctul 184 de mai sus, punctul 188).

300 Cu toate acestea, libertatea recunoscută Comisiei de a se abține de la indicarea cuantumului precis al ajutorului care trebuie recuperat nu poate permite instituției să eludeze respectarea principiului securității juridice, care impune ca orice act al administrației care produce efecte juridice să fie clar și precis pentru ca persoana interesată să își poată cunoaște fără ambiguitate drepturile și obligațiile și să ia decizii în consecință (Hotărârea Langnese-Iglo/Comisia, punctul 281 de mai sus, punctul 78).

301 În speță, trebuie amintit că s-a indicat de către Comisie, în considerentul (59) al deciziei atacate, că cuantumul ajutorului în cauză trebuia să se situeze între 798 de milioane de euro și 1,14 miliarde de euro. Reiese de aici că suma de 798 de milioane de euro trebuie considerată ca reprezentând valoarea minimală a ajutorului care trebuie recuperat, conform articolului 2 din decizia atacată. Dispozitivul unei decizii în domeniul ajutoarelor de stat este astfel indisociabil de motivarea acesteia, astfel încât aceasta trebuie interpretată, dacă este necesar, ținând seama de motivele care au dus la adoptarea sa. Întrucât sumele care constituie intervalul în care cuantumul ajutorului în cauză este cuprins nu au un caracter indicativ, decizia atacată cuprinde informațiile adecvate care permit Republicii Franceze să stabilească ea însăși, fără dificultăți excesive, valoarea definitivă a ajutorului care trebuie recuperat (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Franța, punctul 87 de mai sus, punctele 31-40 și jurisprudența citată).

302 Astfel, pe de o parte, în considerentul (42) al deciziei atacate, ajutorul în cauză a fost identificat în mod precis ca fiind „diferența dintre taxa profesională efectiv plătită de France Télécom și cea care ar fi fost datorată în temeiul dreptului comun între 1 ianuarie 1994 și 1 ianuarie 2003”.

303 Pe de altă parte, în considerentele (54)-(60) ale deciziei atacate, Comisia a prezentat estimarea care îi fusese comunicată de Republica Franceză în cadrul procedurii administrative și s-a întemeiat pe aceste date pentru a stabili cuantumul ajutorului în cauză. Cu această ocazie, Comisia a arătat, în mod temeinic, că puteau fi admise metode de aproximare a cuantumului ajutorului în cauză precum cele utilizate în speță în cazul în care statul membru și întreprinderea nu puteau efectua un calcul exact al avantajului de care a beneficiat France Télécom.

304 Astfel, în condițiile în care calcularea cuantumului ajutorului care trebuia recuperat putea fi efectuată, având în vedere indicațiile cuprinse în decizia atacată, fără o dificultate excesivă, Comisia putea arăta, în considerentele (59) și (60) ale deciziei respective, că valoarea exactă a ajutorului care trebuie recuperat va fi definită de autoritățile franceze în faza de executare a aceleiași decizii.

305 Rezultă că France Télécom nu are temei să susțină că, din cauza imposibilității calculării cuantumului ajutorului în cauză, obligația de recuperare a acestuia încalcă principiul securității juridice. În consecință, al doilea aspect al celui de al patrulea motiv al France Télécom trebuie înlăturat.

8. *Cu privire la aplicarea normelor de prescripție*

Argumentele părților

306 Prin intermediul celui de al treilea motiv, Republica Franceză și France Télécom amintesc că, potrivit articolului 15 din Regulamentul nr. 659/1999, prerogativele Comisiei de recuperare a ajutorului sunt supuse unui termen de prescripție de 10 ani și că termenul de prescripție începe să curgă din ziua în care ajutorul ilegal este acordat beneficiarului fie ca ajutor individual, fie ca ajutor în cadrul unei scheme de ajutor.

307 Atât Republica Franceză, cât și France Télécom contestă analiza Comisiei potrivit căreia ajutoarele în cauză au fost acordate în cadrul unei scheme de ajutor și potrivit căreia punctul de pornire al termenului de prescripție este data la care primul ajutor a fost efectiv vărsat întreprinderii France Télécom, respectiv 1 ianuarie 1994.

308 Acestea apreciază în schimb că, potrivit principiului securității juridice, punctul de pornire al termenului este data la care un angajament juridic obligatoriu a instituit măsura în cauză, și anume la 2 iulie 1990, dată la care Legea 90-568, al cărei articol 21 a stabilit în mod clar și precis modalitățile speciale de impozitare aplicabile întreprinderii France Télécom începând cu 1994, a fost promulgată și a intrat în vigoare. În sprijinul acestei teze, reclamantele prezintă șase argumente.

309 În primul rând, Comisia ar aprecia că statele membre își încalcă obligația de notificare a ajutoarelor noi ce rezultă din articolul 88 alineatul (3) CE atunci când, independent de orice plată, acestea își asumă un angajament juridic obligatoriu referitor la un ajutor.

310 În al doilea rând, tot referitor la ajutoarele noi, jurisprudența ar confirma practica urmată de Comisie (Hotărârea Tribunalului din 14 ianuarie 2004, Fleuren Compost/Comisia, T-109/01, Rec., p. II-127, punctul 74).

311 În al treilea rând, faptul că pretinsul ajutor a fost acordat în fiecare an ar fi lipsit de relevanță pentru calcularea termenului de prescripție, întrucât Regulamentul nr. 659/1999 nu conține nicio regulă comparabilă cu cea aplicabilă infracțiunilor continue în materie de concurență.

312 În al patrulea rând, dispozițiile fiscale ale Legii 90-568 nu ar constitui o schemă de ajutor în sensul legislației privind ajutoarele de stat, în condițiile în care dispozitivul nu ar privi decât o singură întreprindere, a fost pus în aplicare printr-o singură măsură de stat care, la rândul său, nu a făcut obiectul niciunei modificări înainte de abrogare, nu a necesitat nicio măsură ulterioară de aplicare și nu avea ca scop acordarea unui avantaj întreprinderii.

313 În al cincilea rând, articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 ar stabili punctul de pornire al termenului de prescripție la data la care ajutorul a fost „acordat", iar nu la data la care acesta a fost „plătit", iar aceasta indiferent de versiunea lingvistică (de exemplu, „accordée" în limba franceză, „concedido" în limba spaniolă, „granted" în limba engleză, „gewährt" în limba germană, „vienne concesso" în limba italiană). Cuprinsul articolului 15 ar fi, în plus, diferit de cel al articolului 14 din același regulament, potrivit căruia dobânzile se calculează de la data „punerii la dispoziție" a ajutorului. Luarea în considerare a datei la care ajutorul este acordat în principiu ar fi, în sfârșit, conformă practicii decizionale a Comisiei [Decizia 2002/14/CE din 12 iulie 2000 privind ajutorul de stat pus în aplicare de Franța în favoarea Scott Paper SA/Kimberly-Clark (JO 2002, L 12, p. 1)], confirmată de jurisprudența Tribunalului (Hotărârea Scott/Comisia, punctul 254 de mai sus).

314 În al șaselea rând, teza Comisiei potrivit căreia ajutorul trebuie considerat acordat la data începând de la care acesta poate fi calculat ar fi o sursă de insecuritate juridică, întrucât, pe baza acestei teorii, nu poate fi identificată nicio dată certă.

315 Or, autoritățile franceze și France Télécom susțin că prima solicitare de informații din partea Comisiei datează din 28 iunie 2001, așadar, la mai mult de 10 ani de la 2 iulie 1990. Întrucât recuperarea ajutorului în cauză era prescrisă, decizia atacată trebuia, pentru acest motiv, să fie anulată.

316 În replică, Republica Franceză contestă relevanța jurisprudenței citate de Comisie în memoriul în apărare, precum și relevanța aspectului dacă ajutorul în cauză constituia un ajutor existent independent de aplicarea articolului 15 din Regulamentul nr. 659/1999. Autoritățile franceze adaugă faptul că teoria Comisiei potrivit căreia trebuie să se distingă, în cazul unei scheme de ajutor, data la care este luat angajamentul juridic referitor la ajutor, pe de o parte, de data la care fiecare ajutor poate fi calculat, pe de altă parte, nu este susținută de articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 și nu reiese din acest articol.

317 Comisia contestă aceste afirmații.

Aprecierea Tribunalului

318 Potrivit articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 659/1999, prerogativele Comisiei de recuperare a ajutorului sunt supuse unui termen de prescripție de 10 ani.

319 Articolul 15 alineatul (2) din același regulament prevede:

„Termenul de prescripție începe să curgă din ziua în care ajutorul ilegal este acordat beneficiarului fie ca ajutor individual, fie ca ajutor în cadrul unei scheme de ajutor. Orice măsură adoptată de Comisie sau, la solicitarea acesteia, de un stat membru cu privire la ajutorul ilegal întrerupe termenul de prescripție. După fiecare întrerupere, începe să curgă un nou termen de prescripție. Termenul de prescripție se suspendă atâta timp cât decizia Comisiei face obiectul unei proceduri în curs de desfășurare în fața Curții de Justiție a Comunităților Europene."

320 Din dispozițiile citate anterior ale articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 659/1999 rezultă că punctul de pornire al termenului de prescripție este data la care ajutorul a cărui recuperare este dispusă de Comisie poate fi considerat ca fiind acordat, cu alte cuvinte, atunci când acordarea ajutorului depinde de adoptarea unor acte juridice obligatorii, data adoptării acestor acte (Hotărârea Fleuren Compost/Comisia, punctul 310 de mai sus, punctul 74; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Scott/Comisia, punctul 254 de mai sus, punctele 3 și 57).

321 În speță, Republica Franceză și France Télécom apreciază că actul juridic obligatoriu prin care a fost acordat ajutorul în cauză este Legea 90-568, a cărei dată este 2 iulie 1990. Termenul de prescripție s-ar fi împlinit, așadar, la 1 iulie 2000 și nicio măsură luată de Comisie nu ar fi întrerupt aceste termen, întrucât prima solicitare de informații adresată Republicii Franceze datează din 28 iunie 2001.

322 Cu toate acestea, în considerentul (42) al deciziei atacate, Comisia a definit avantajul care constituie un ajutor de stat ca fiind „diferența dintre taxa profesională efectiv plătită de France Télécom și cea care ar fi fost datorată în temeiul dreptului comun între 1 ianuarie 1994 și 1 ianuarie 2003". Comisia nu a considerat, așadar, că ajutorul în cauză era constituit din dispozițiile fiscale speciale aplicabile France Télécom, ci din diferența de impozit reprezentând diferența dintre cuantumul contribuțiilor de taxă profesională pe care întreprinderea ar fi trebuit să le achite dacă ar fi fost supusă impozitului de drept comun și cel care a fost efectiv pus în sarcina sa în temeiul dispozițiilor fiscale speciale cărora le era supusă (a se vedea punctul 201 de mai sus).

323 Or, din anualitatea taxei profesionale (a se vedea punctul 202 de mai sus) rezultă că existența unui avantaj în favoarea France Télécom depindea în fiecare an de faptul dacă regimul special de impozitare conducea la aplicarea, pentru întreprinderea France Télécom, a unei contribuții de taxă profesională inferioară celei la care aceasta ar fi fost supusă în temeiul dreptului comun. Trebuie să se constate că acest aspect depindea la rândul său de circumstanțe exterioare regimului special de impozitare și, în special, de nivelul cotelor de impozitare votate anual de colectivitățile teritoriale pe teritoriul cărora France Télécom deținea sedii.

324 Pentru acest motiv, ajutorul în cauză nu poate fi considerat acordat, în sensul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 659/1999, anterior anului 1994, întrucât atunci au fost adoptate actele juridice obligatorii care permit, pentru prima dată, constatarea existenței unei diferențe de impozitare. În această privință, teza reclamantelor nu poate fi admisă, întrucât aceasta ar implica, în cazul în care un act juridic instituie un regim special aplicabil în viitor, ca termenul de prescripție să înceapă

să curgă la o dată la care este imposibil să se determine cu certitudine dacă acest regim special instituie un avantaj susceptibil să constituie un ajutor de stat.

325 Prin urmare, termenul de prescripție prevăzut la articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 nu se împlinise la 28 iunie 2001, dată la care Republicii Franceze i-a fost adresată o solicitare de informații. Prin urmare, termenul de prescripție a reînceput să curgă la această dată și nu se împlinise la 2 august 2004, data adoptării deciziei atacate.

326 Rezultă că al treilea motiv prezentat de Republica Franceză și de France Télécom trebuie înlăturat.

327 Din toate cele ce precedă rezultă că niciunul dintre motivele reclamantelor nu poate fi primit și, prin urmare, concluziile prin care se urmărește anularea deciziei atacate trebuie respinse.

Cu privire la cheltuielile de judecată

328 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Republica Franceză și France Télécom au căzut în pretenții, se impune obligarea acestora la plata cheltuielilor de judecată, potrivit concluziilor Comisiei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a treia)

declară și hotărăște:

1) Respinge acțiunile.

2) Obligă Republica Franceză și France Télécom SA la plata cheltuielilor de judecată.

Azizi Cremona Frimodt Nielsen

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 30 noiembrie 2009.

Semnături

Cuprins

Cadrul juridic . . . . . II - 4324

1. Norme aplicabile ajutoarelor de stat . . . . . II - 4324

2. Norme privind adoptarea deciziilor Comisiei . . . . . II - 4329

Situația de fapt . . . . . II - 4331

1. Crearea France Télécom . . . . . II - 4331

2. Supunerea France Télécom la plata taxei profesionale . . . . . II - 4332

Regimul general al taxei profesionale . . . . . II - 4332

Norme aplicabile France Télécom . . . . . II - 4334

Principiul supunerii la plata impozitelor de drept comun . . . . . II - 4334

Taxă forfetară . . . . . II - 4334

Regim special de impozitare . . . . . II - 4335

3. Procedura administrativă . . . . . II - 4336

4. Decizia atacată . . . . . II - 4339

Procedura și concluziile părților . . . . . II - 4348

În drept . . . . . II - 4351

1. Rezumatul motivelor de anulare . . . . . II - 4351

2. Cu privire la respectarea normelor referitoare la adoptarea deciziilor Comisiei . . . . . II - 4352

Argumentele părților . . . . . II - 4352

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4355

3. Cu privire la respectarea dreptului la apărare al Republicii Franceze . . . . . II - 4360

Argumentele părților . . . . . II - 4360

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4361

4. Cu privire la respectarea drepturilor procedurale ale France Télécom . . . . . II - 4364

Argumentele părților . . . . . II - 4364

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4365

5. Cu privire la existența unui ajutor de stat . . . . . II - 4367

Argumentele părților . . . . . II - 4367

Cu privire la existența unor justificări legate de economia generală a sistemului fiscal II - 4367

Cu privire la natura taxei forfetare . . . . . II - 4368

Cu privire la caracterul indivizibil al regimului fiscal aplicabil France Télécom în perioada 1991-2002 . . . . . II - 4371

Cu privire la necesitatea efectuării unei compensări . . . . . II - 4372

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4376

Cu privire la existența unui avantaj . . . . . II - 4376

— Cu privire la posibilitatea de a examina regimul special de impozitare independent de taxa forfetară . . . . . II - 4378

— Cu privire la posibilitatea unei compensări . . . . . II - 4380

— Cu privire la existența unei diferențe de impozit . . . . . II - 4383

Cu privire la justificarea prin coerența sistemului fiscal . . . . . II - 4385

6. Cu privire la aplicarea principiului protecției încrederii legitime . . . . . II - 4389

Argumentele părților . . . . . II - 4389

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4393

7. Cu privire la posibilitatea dispunerii recuperării unui ajutor al cărui cuantum este nedeterminat și la respectarea principiului securității juridice . . . . . II - 4399

Argumentele părților . . . . . II - 4399

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4403

8. Cu privire la aplicarea normelor de prescripție . . . . . II - 4405

Argumentele părților . . . . . II - 4405

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4408

Cu privire la cheltuielile de judecată . . . . . II - 4410